

Стенографски дневник

НА

25. заседание

Вторник, 12 февруари 1946 г.

(Открито в 15 ч. 35 м.)

Председателствувал подпредседателят Георги Трайков.

Секретари: д-р Георги Славчев и Георги Христов

СЪДЪРЖАНИЕ:

Съобщения:	Стр.	Говорили:	Стр.
Отпуск	231	Васил Коларов	231
По дневния ред:		Георги Кулишев	236
Законопроект за бюджета на държавата за 1946 г. (Първо		Васил Чобанов	238
четене — продължение на разискванията)	231	Дневен ред за следващото заседание	241

Председателствуваш Георги Трайков: (Звъни) Присъствуват нужният брой народни представители. Откривам заседанието.

(От заседанието отсъствуват следните народни представители: Адам Трънка, Александър Даскалов, Андрей Денев, Атанас Биволарски, Билал Дурмазов, Бойко Шалапатов, Борис Димов, Борис Попзлатев, Вели Сюлейманов, Ганю Ванчев, Георги Петков, Георги Костов, Георги Босолов, Грудя Димитров, Гьоко Габровски, Димитър Иванов, Димитър Кънев, Дилю Станчев, Дончо Дончев, Екатерина Аврамова, Жеко Жеков, Желязко Стефанов, Здравко Митовски, Иван Геновски, Иван Грозев, Иван Тренчев, Иван Гутев, Иван Арнаудов, Иван Патолов, Йордан Стефанов, Камен Петров, Кольо Божилов, Кръстю Славов, Марин Маринов, Никола Ангелов, Пелю Пеловски, д-р Петър Пачев, Петър Ковачев, Петър Каменов, Петър Панайотов, Раденко Видински, Райчо Боев, Руси Табаков, Сава Дълбоков, Симеон Ковачев, Станимир Гърнев, Стефан Стефанов, Стефан Райнов, Стою Неделчев, Стоян Сюлемезов, Стоян Попов, Тодор Тодоров, Филип Филипов, Христо Вълчанов, Христо Джонджоров, Христо Тодоров, Цанко Маринов и Цоло Каменов)

Председателството е разрешило отпуск на следните г-да народни представители: Васил Чобанов — 1 ден, Славя Пушкар — 1 ден, Милко Калев Малев — 1 ден, Цветан Велчев Гаджовски — 2 дена, Филип Георгиев Филипов — 2 дена, Кольо Божилов — 2 дена, Георги Костадинов Костов — 2 дена, Кръстю Георгиев Стойчев — 3 дни, Тодор Панайотов Тодоров — 4 дни, Хюсеин Еминов Имам — 4 дни, Станимир Гърнев — 4 дни, Стоян Атанасов Сюлемезов — 4 дни, Марин Шиваров — 4 дни, Марин Станев Маринов — 4 дни, Иван Арнаудов — 4 дни, Иван Ст. Патолов — 4 дни, Билал Мурадзов Дурмазов — 4 дни, Борис Попзлатев Иванов — 4 дни и Яни Янев — 15 дни.

Пристъпваме към точка първа от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за бюджета на държавата за 1946 г. — продължение на разискванията.

Има думата председателят на Народното събрание, народният представител г-н Васил Коларов.

Васил Коларов (к): (От трибуната. Посрещнат с продължителни ръкоплескания)

Г-да народни представители! От 9 септември насам за пръв път представителите на народа обсъждат бюджета на отечественофронтовската държава. Това обстоятелство ни налага да удвоим вниманието си при неговото разглеждане. Важността на задачата и сериозността на момента, който преживява нашата страна, изискват от нас да бъдем обективни в съжденията си, строги в критиката си и преди всичко да бъдем възискателни към себе си, понеже се касае за доизграждането на народното дело, почнато на 9 септември, което е наше кръвно дело.

Няма нужда да се доказва, че на 9 септември дойдоха на власт нови обществени и политически сили, силите на отечественофронтовската демокрация, които не само отрекоха изцяло бившия фашистки режим, но си поставиха и задачата да премахнат условията и причините, които докараха на власт кървавата фашистка реакция. Пита се, в каква степен извършеният прелом в управлението на държавата е отразен в разглеждания бюджетопроект? Какво е новото, което отличава тоя бюджетопроект от бюджетите на миналите режими и въобще има ли нещо ново в него?

Ако в разглеждания бюджетопроект нямаше нищо ново, нищо съществено различно от прежните бюджети, то тогава право би било да се каже, че 9 септември не е бил нищо друго, освен една смяна на декорациите.

Но това не е вярно. Бюджетопроектът за 1946 г. е действително един нов бюджетопроект. Той ни поставя лице срещу лице с големите стопански проблеми, които животът налага на нашето внимание, поставя ни лице срещу лице с насъщните нужди на населението, които трябва да бъдат задоволени.

Бюджетопроектът например предвижда кредити за Върховния стопански съвет. Създаването на един такъв институт, на който се възлагат функциите да планира стопанството, да координира дейността на стопанските министерства, да упражнява контрол върху стопанските органи, крие в себе си едно ново схващане за ролята на държавата, на която се възлагат функции, каквито държавата не е имала по-рано. Наистина има още много да се желае, щото Върховният стопански съвет да влезе напълно в ролята си, но началото е положено и нашата отечественофронтовска държава ще върви смело напред по тоя път.

Бюджетопроектът по-нататък предвижда значителни кредити за развитието на народното стопанство по линията на министерствата на Земеделието, на Железниците, на Пътищата и благоустройството и пр. Наистина тия кредити са явно недостатъчни, но те очертават една нова държава с големи стопански функции. Наша задача е да издирим средства и възможности да разширим тия функции на държавата и да поставим началото на едно небивало у нас стопанско строителство.

Бюджетопроектът предвижда значителни кредити за развитие на просветното дело, за упазване на народното здраве, за културните нужди на населението, а така също за подпомагане пострадалите от престъпната политика на фашизма, за подобрене положението на социално слабите и нуждаещите се. Което се прави в това отношение е недостатъчно, понеже нуждите са твърде големи. Но кога нашата държава е отделяла такова голямо внимание на социалните и културни нужди на народа? Кога тя си е поставяла за цел да лекува народните рани и болки? Това е една нова социална функция на отечественофронтовската държава, която все повече ще се разраства.

Има и други нови народополезни начинания в бюджетопроекта, които всеки ще открие при внимателното му разглеждане.

За жалост, бюджетопроектът носи бремето на неликвидирания още монархически институт. Това народът разбира. Но той не може да разбере, защо ние трябва да бъдем разточителни в това отношение и особено каква необходимост диктува да се предвиждат апанажи за разни дели!

Аз ще си позволя да посоча на един съществен недостатък в бюджетопроекта, който обаче би могъл да бъде отстранен, а именно: нужно е да бъде изработен твърд и ясен план, който да обхваща най-важните инициативи на стопанско и културно строителство. Нека един такъв план ни служи за ръководство и покаже на народа какви задачи си поставя отечественофронтовската държава. Това, което ще бъде извършено през текущата година, ще намери място в редовния бюджет или в един извънреден бюджет, който ще бъде гласуван допълнително. Ние трябва да се откажем от импровизацията в тая област и да внесем системност и планоност в своята строителна дейност.

Г-да народни представители! Днес, когато една шепа политически банкрути групират около себе си недобитите сили на реакцията и атакуват подло Отечествония фронт с цел да възкресят гнусното кърваво минало, ние трябва дебело да подчертаем активна на отечественофронтовското правителство, особено в стопанската и финансовата област. Аз не зная защо министър Чолаков беше тъй скъп и сух по този въпрос.

Трябва винаги да се напомня и никога да не се забравя, че Отечествоният фронт тури край на ограбването и разхищаването на народните богатства от германските банки и тръстове и техните бал-

гарски ортаци. (Ръкоплекскания) Да, и от ортаците и доставчиците на германските фирми, на разните аферисти от типа на известния Клодиус.

Тия бивши ортаци и агенти на немците, които разтлестяха на гърба на народа, са именно, които днес подклаждат и финансират подлата кампания срещу България, българския народ и отечественофронтовското правителство. (Ръкоплекскания и възгласи „Позор!“)

Г-н Чолаков каза, че Германия останала длъжна на България по клиринга 25 милиарда лева. Вероятно дългът на Германия към България общо е много по-голям, но той не ни каза, какво мисли за шансовете да съберем нещо от тия си вземания.

Правителството на Отечествения фронт има в своя актив и тази заслуга, че то спря обезценяването на лева само 3 месеца след като левът падна с шестмалка бързина, особено след като аферистът Божилков най-престъпно допусна германските марки да служат за златно покритие на българските банкноти.

От 1939 г. до декември 1944 г. банкнотното обращение беше пораснало 12 пъти, и катастрофа заплашваше държавната хазна и народното стопанство. Тя беше обаче предотвратена от правителството на Отечествения фронт, макар че то трябваше да финансира войната срещу Германия и да изпълнява условията на примирето. Това биде постигнато главно с туй, че правителството слъска с желязна ръка покачването на цените, които от една година насам за главните стоки стоят на едно и също ниво.

Днес стойността на лева изглежда стабилна, но ние не бива да си закриваме очите пред опасността от инфлация, която може да стане реална при всеки необмислен шаг. Ние трябва да искаме от министъра на финансите и от правителството да вземат всички мерки за нейното избягване, тъй като стабилният лев е основата на всяка здрава конструктивна стопанска и финансова политика.

Озлобените опозиционни клики и реставратори на реакцията и досега не могат да простят на нашия народ неговия героически акт, гдето той покори заема на свободата и предостави в разположение на правителството колосалната сума от 21 милиарда лева, за да може то да посрещне тежките задължения на държавата и да укрепи лева. Тия господа и досега не могат да успокоят нервите си от успеха на заема на свободата, който беше един сериозен удар върху фашистите и сподвижниците на реакцията. Със своите клевети и подстрекателства те подриват доверието на населението в държавата и дават възможност на една глутинца от спекуланти да събира облигациите на лековерните на безценица.

Като се знае колко тежко е положението с прехраната на населението в много страни, не може да не се признае като голям актив на правителството на Отечествения фронт и това, че въпреки страшната суша, то съумя да осигури хляба на населението и войската. Но то не би могло да стори това без готовността на нашето селско население за жертви. От тази трибуна трябва да се заяви високо, че селските производители заслужават признателност от целия народ, задето, въпреки че получават твърде малко от необходимите им стоки те дадоха и продължават да дават своите излишци на държавата. (Продължителни ръкоплекскания) Това е най-голямото доказателство, че селяните вярват в правителството на Отечествения фронт и му доверяват, въпреки подстрекателствата на опозиционните клики.

В този момент Отечественият фронт се намира пред едно ново изпитание. Той трябва да осигури изхранването на добитъка в силно пострадалите от сушата области и околини. Той може и ще стори това, въпреки усилията на мародерите от опозицията, които се съживяват и разпалват само тогава, когато народът е заплашен от бедствие.

Г-н министърът на финансите каза каква ценна и незаменима материална поддръжка получихме ние от Съветския съюз в най-тежки моменти и продължаваме да получаваме и до днес. Нека мерзавците злословят по къшетата. Но народът знае в какво бедствено и безпомощно положение бяхме ние, когато Съветският съюз ни протегна братска ръка. България беше обградена с недоверие и омраза. За нас не съществуваше международната помощна организация УНРРА. В такъв момент, в разгара на войната, съветското правителство ни отпусна най-ценни стоки. Благодарение на руската помощ ние оживяхме стопански. Тая помощ ни е осигурена и сега, в замяна на нашата дружба и вярност, която е крайгълният камък на националната политика на правителството на Отечествения фронт. (Ръкоплекскания)

Но колкото и голям да е активът на Отечествения фронт, моментът ни налага да гледаме трезво на стопанското и финансовото положение на страната, което си остава тежко и сериозно. Отечественият фронт предотврати една тежка катастрофа с ненаситими последици и направи първите сериозни крачки към едно стопанско и финансово оздравяване. Но главната задача е напред.

Г-да народни представители! Каква е финансовата политика на Отечествения фронт, отразена в предлагания бюджетопроект за 1946 г.? Какви са бюджетните източници, от които правителството ще черпи средства за посрещане на държавните разходи? За какви държавни разходи са предназначени тия средства, какви нужди ще удовлетворят тия разходи и на кого ще принесат полза?

В данъчната система на фашисткия режим господстваха косвените данъци. Преките данъци съставляваха една малка част от държавните приходи. Например в бюджета за 1944 г. косвените данъци се отнасяха към преките, както 4:1.

Тая система, която стоваря главното данъчно бреме върху широките народни маси, е антисоциална и реакционна, понеже тя ограничава силно потребителната способност на народа, стеснява вътрешния пазар и пречи за развитието на промишлеността и селското стопанство.

Фашисткото правителство се опита да обложи скандалните военновременни печалби, които шокираха общественото мнение. За тоя закон обаче един от идеолозите на фашизма пишеше, че той е изкусен от обсега си „точно онези предприятия, които реализираха

най-неоправданите и най-големите военни печалби“. Спекулантите се характеризират тук като хора, които работят „вън от законите“ и „са готови на всички крайности, дори на фалшификации и престъпления и затова не могат да бъдат обхванати от никакви мирновременни данъчни закони“. Очевидно е, че това облагане беше само прах в очите на народа.

Каква е данъчната система на отечественофронтовското правителство? За нейната характеристика не можем да не споменем, че по присъда на Народния съд бидоха конфискувани имотите на всички военнопръстъпници. Чудно е, че г-н Чолаков не ни даде, макар и приблизителни данни, за общата сума на конфискуваните имущества. Въобще народът нищо не знае за онова, което направи отечественофронтовското правителство, за да върне, макар и една малка част, от ограбените народни богатства.

Наша обща грешка, грешка на Отечествения фронт беше, че не биде проявена достатъчна енергия и настойчивост, за да се проведе едновременно и конфискацията на имотите на ония, които се изплъзнаха из ръцете на Народния съд, но не по-малко съдействиюваха за прогерманския противонароден курс и извлякоха скандални облаги от него. (Ръкоплекскания) Това бяха военните доставчици и комисионери с фирми и без фирми; предприемачите, които извършваха работа спроред планове на немски генерален щаб и печелеха шеметни богатства; високите сановници, които търгуваха със своя бодата, честта и бъдещето на България; крупните експортъри и импортъри, които сключваха скандални сделки и ограбваха народа; всевъзможните мошеници, фалшификатори на търговски книжки, обирачи на евреите и пладнешни разбойници; безскрупулните спекуланти с фирми и без фирми, организаторите на черната борса и пр. и пр. Те се окуажиха от досегашната безнаказаност и отново оживиха черната борса, като образуваха социалната и финансовата база на опозицията срещу Отечествения фронт.

Д-р Иван Пашов (к): Вярно!

Васил Коларов (к): Естествено, те надават сега бесен вой срещу законопроекта за конфискация на имотите, придобити чрез спекула и по незаконен начин. Ние трябва да осигурим приложението на тоя закон, който се обсъжда сега от Народното събрание. Опозиционните клики се опитват да сплашат и завлекат със себе си и ония порядъчни имотни граждани, които няма защо да се боят от един закон, насочен срещу пладнешки обирачи на народа. (Ръкоплекскания)

Наистина Отечественият фронт не се е отказал от косвените данъци и пред опасността от финансови сътресения още не може да изостави системата на косвените данъци. Тия последните съставляват по-голямата част от държавните доходи и в бюджетопроекта за 1946 г. Но туй, което ние трябва да проведем, то е, щото косвените данъци да не тежат силно върху предметите от първа необходимост, като сол, захар, петрол, кибрит, олио, прежда и пр. (Ръкоплекскания) Ние трябва чувствително да снизим акциза върху тия предмети, като запазим по-високо облагане за луксозните предмети. (Ръкоплекскания)

Едновременно с това Отечественият фронт трябва да вземе курс на увеличаване прякото данъчно облагане. Ние закъсняхме с провеждането на закон за прогресивно-подоходен данък. Не знам, защо г-н финансовият министър говори така неопределено по този въпрос. А такава данъчна реформа фигурира в програмата на Отечествения фронт и е помената също в тронното слово. (Ръкоплекскания) Ние не можем повече да се бавим с нейното провеждане. Ние настояваме пред правителството да сезира час по-скоро Народното събрание с един добър проект. (Ръкоплекскания)

Ние трябва да настояваме най-решително да се вземат всички мерки, за да се осигури и ускори събирането на недоборите от преки данъци, които по признанието на финансовия министър достигат непростително голяма сума — до 6.800.000.000 лв.

Едва ли недоборите, които са следствие от бойкота на масите през фашисткия режим, съставляват голяма сума. Най-вероятно е, че имаме работа с корупция на финансовия апарат, поддържана от безскрупулни едри данъкоплатци. Цитираният от мене преди малко фашистки икономист също пише за „понижаване морала на данъчните персонал“. Естествено, при тяхното събиране ще се държи сметка за състоянието на данъкоплатците.

Някои твърдят, че една по-чувствителна прогресия при облагането на приходите и капиталите щяла да пречи за развитието на промишлеността и пр. Такова твърдение се опровергава от фактите. Например прогресивно-подоходният данък, който е въведен в много напреднали страни, съвсем не е пречка за тяхното стопанско развитие. Напротив, България, в която прякото облагане е незначително, не можа да си създаде една мощна национална индустрия.

За стопанското развитие на България, като едно хармонично цяло, е необходима една здрава данъкова политика, в която преките данъци върху дохода, капитала и имуществата трябва да доминират.

Г-да народни представители! Без здраво стопанство не може да има здрави финанси. Една правилна стопанска политика е условие за правилна финансово данъчна политика. Старият либерализъм в икономиката, представяван от тъй наречената Манчестерска школа, от давна изживя времето си; даже класическата страна на либерализма, Англия, се отказва от него. Днес никой повече не мисли, че държавата може да се дезинтересира от въпросите на стопанската политика. Днес всички съзнават огромната роля на държавата в стопанското развитие на всяка страна.

Фашизмът доведе вмешателството на капиталистическата държава в стопанския живот до край. Държавният апарат се превърна в оръдие на финансовите тръстове и магнати. Стана сърастване между тръстовете и най-важните органи на фашистката държава. Държавната стопанска политика фактически се превърна в политика на финансовите тръстове. Това фашистките шарлатани наре-

жоха „социализъм“. Фактически това беше оголена и нагла диктатура на финансовия капитал.

Стопанската политика на Отечествения фронт няма нищо общо нито със стария либерализъм, нито с фашисткия лъжесоциализъм. Тя не е и социалистическата политика на Съветския съюз, в основата на която лежи обществената собственост на средствата за производство и която се ръководи от една съветска власт. Стопанската политика на Отечествения фронт е хармонично развитие на държавния и кооперативния сектор на народното стопанство, успоредно и в съчетание със свободата на частната инициатива. Далеч от да отрича свободата на частната инициатива, Отечественият фронт признава нейното творческо значение и ѝ предоставя широк простор на действие както в промишлеността и търговията, така и в селското стопанство и занаятчийството.

Но същевременно — и това е новото в стопанското схващане на Отечествения фронт — миналото даде необорими доказателства, че частната инициатива не може да се справи със задачата на стопанското развитие. Тя не може да превърне нашата стопанска изостанала страна в модерна промишлена и земеделска държава. Поставена в една сложна обстановка на могъщи международни влияния, тя се приспособи към интересите на чужди финансови клики, заинтересувани да държат нашата страна в низък стопански уroveň, и не може да създаде една истинска и мощна национална промишленост у нас.

Понеже стопанското развитие на страната е условие за нашата национална независимост и за благоденствието на народните маси, отечественофронтовската власт не може да остави на частната инициатива да бъде решаващ фактор в стопанството на страната. Отецественофронтовската власт издига и подчертава решаващата роля на обществените сектори в стопанството на страната, а именно на държавата, общините и кооперациите. Това, което частният капитал закъсня да направи или се оказа неспособен да направи, трябва да го извърши отечественофронтовската държава. (Ръкоплескания) Тя трябва да бъде не само администратор, но и стопанин, защото само тогава, когато държавата бъде непосредствен стопанин и има свой дял в народното стопанство, тя може да влияе, тя може да води една истинска стопанска политика, да упражнява действително влияние върху стопанското развитие на страната. Това днес е главният път на стопанското развитие на България.

Впрочем участието на държавата в стопанството не е нещо ново. Нашата държава е непосредствен стопанин и експлоататор на железниците, пощите и телеграфите. Тя има в ръцете си главните каменовъглени мини. От нея са построени редица крупни промишлени предприятия. Съществуващите електрически централи също така са собственост на държавата и общините. В селското стопанство държавата е притежател на редица големи образцови стопанства. Държавата е господар на големите банкови предприятия у нас. Задачата сега е да се даде нов тласък на участието на държавата в изграждането на една мощна национална индустрия по един предварително разработен план, който трябва да осигури превръщането на нашата държава от държава аграрна в държава индустриално-земеделска.

Не е нова и кооперативната идея в България. Дълги години революционни кооператори пропагандираха тази идея и работеха практически за нейното осъществяване на дело. Изникнаха много кооперации от най-различен тип. Те често обхващаха широк кръг кооператори и несъмнено играеха значителна роля в стопанския живот. Управляващите от всички режими често пъти по демагогски съображения са се клеели във вървост на кооперативното дело. Но факт е, че кооперацията се е натъквала на едно голямо съпротивление от страна на заинтересуваните капиталистически, спекулантски слоеве и че това тяхно съпротивление е намирало израз в редица законодателни актове — в обременяване на кооперацията с тежки задължения, в ограничаване на нейния кръг на действие, в потъпкване на нейния демократически характер.

Фашистият режим, доколкото допускаше развитието на кооперацията, се опитваше да я превърне в оръдие на германските банкови тръстове и на техните български ортаци.

За пръв път при Отечествения фронт кооперацията във всички нейни разклонения получи пълното свое признаване и най-широка възможност за едно здраво развитие. (Ръкоплескания) По схващането на Отечествения фронт кооперацията трябва да бъде един от основните лостове в развитието на народното стопанство. За пръв път Отечественият фронт изтъкна на първо място ролята на производителната кооперация както в занаятчийството, така и особено в селското стопанство. Тя е повикана да изиграе решаваща роля за изваждане на селското стопанство от днешното негово състояние на техническа изостаналост и за разрешение на задачите, на културния полем на нашето село. (Ръкоплескания)

Наистина няколко производствени селски кооперации бяха основани още през фашисткия режим, но те бяха посрещнати на нож от хищническият капитал и рискуваха да загинат в отровна атмосфера на фашизма. Само при отечественофронтовската власт тия кооперации, както и цялото кооперативно дело, навлязоха в една фаза на здраво развитие и разцвет.

Чудно е обаче, че още се търпят редица реакционни закони, които спъват развитието на кооперацията!

Кооперацията трябва да образува неразделна част от общия стопански план на държавата.

В общия стопански план, естествено, ще бъдат включени и частната промишленост, земеделието и занаятчийството. Но на всекиго трябва да бъде ясно и понятно, че не може да бъде и дума за връщането към оня режим на абсолютна и неограничена свобода, какъвто съществуваше в доброто старо време, когато господствуваше остарялата школа на стопанския либерализъм.

Такава е генералната линия на Отечествения фронт в стопанската политика. В нея се сходят, за щастие, всички отечественофронтовски партии. Аз с удоволствие отбелязвам, че и финансовият министър не е чужд на тази линия.

Г-да народни представители! Миналите правителства, идеолозите на реакционната буржоазия, и на първо място фашистките идеолози-стопановеди, рисуваха винаги стопанското и културното положение на страната с най-оптимистични краски. Без да отивам далеч в миналото, ще посоча примера с един от финансовите мошеници на разгромения фашистки режим — добре известният Божилов. В своето последно експозе пред Народното събрание — фашисткото Народно събрание — той говореше за България като за един малък рай, а за българския народ — като за най-щастливия народ в най-щастливата страна в света.

Опирайки се на своите послушни фашистки „стопановеди“, които prostituiраха с икономическата наука, той, без да му мигне окото, привеждаше фантастични цифри, за да докаже, че тъкмо през фашисткия режим България е достигнала най-голям стопански разцвет, а българският народ — най-висше благоденствие. Тъкмо тогава, когато немските разбойници и техните български органи подлагаха България на систематически грабеж, заграбяха всичко, което беше ценно, изнасяха всичко, което произвеждаше народният труд, почти без никакъв еквивалент; тъкмо тогава, когато България беше превърната в колония на немските банки и тръстове, Божилов от тази същата трибуна доказваше, ни повече, ни по-малко, че националният доход на България растял непрекъснато и че именно при фашисткия режим той достигнал небивали размери.

Фактически, г-да народни представители, ако се вгледаме в статистическите изчисления, публикувани например от Международното бюро на труда при бившата Лига на народите, то ние ще видим, че България в 1936 г. беше страната с най-слаб среден национален доход в Европа. Тя беше най-бедната, ниско стояща в стопанско и културно отношение страна.

А в какво положение се намира тя днес, след няколкогодишното влияние на немските фашистки разбойници — това ние всички тук знаем по-добре от всеки друг. България обедня още повече. Тя изпадна на още по-ниско стопанско и културно ниво.

Аз бих съветвал г-н Чолаков да бъде предпазлив в използването цифрите на фашизираните „стопановеди“ при изчислението на националния доход на България. Аз бих съветвал също така всички отечественофронтовски политици, икономисти и финансисти да усвоят един правилен исторически метод при третирането на този въпрос. Нека те разглеждат България в нейното историческо развитие — каква е тя била, каква е днес и каква би могла да бъде при една истински народна стопанска политика, която се ръководи от народните интереси, а не от частните себични интереси на отделни капиталистически и паразитически клики.

Ние всички знаем, че численият ръст на градското население, чието слоното преизправане на града пред селото е един верен признак за стопанския и културен напредък на една страна. Във всички съвременни държави в течение на последните 60—70 години произлязоха крупни изменения в съотношенията на градското и селското население в полза на града. Е добре, при освобождението градското население в България е съставлявало 20% от общото население на страната. 20% то съставлява и днес след близо 70-годишно независимо национално съществуване. Няма друга държава в Европа с такъв бавен ръст на градското население.

Но още по-голям показател за икономическата изостаналост на България е всеизвестният факт, който бе изнесен и от г-н Чолаков и никой не може да го отрече, за крайната свръхнаселеност на нашата земя. На един квадратен километър обработваема земя у нас се падат 116 души, когато в Германия, която се оплакваше, че нямала достатъчно „жизнено пространство“, на един квадратен километър обработваема земя се падат само 52 души. Дървеното рало, останало от дядо Адамово време, което за жалост още господства в нашето екстензивно земеделие, изтощеният работен вол, а често пъти и крава, въоръжените с най-примитивни оръдия ръце на селските производители и техните семейства — ето кои носят главното бреме за прехраната на българския народ, ето кои са факторите, върху които е сложено на първо място благополучието на българския народ (Ръкоплескания)

Грамадна част от нашето трудещо се население стои твърде далеч от един действително културен живот. То е лишено от най-елементарните условия за едно сносно съществуване, обезпечавашо бъдещето на нашия народ. Българският народ се е отличавал винаги с голяма плодовитост, благодарение на която той е можал да се запази в тоя възел, ддето са се водили безчислени изстребителни войни, в тоя коридор, през който са минавали всички завоеватели.

До първата световна война България все още заемаше първото място по раждаемост и естествен прираст на населението в Европа. Оттогава насам обаче, поради общия упадък на стопанското и социално ниво на града и на селото, естественият прираст на населението в България пада с катастрофална бързина. От 20.2 на 1000 души през 1926 г., естественият прираст се намалява на 7.8 души през 1944 г. — почти три пъти по-малко! Това трябва да озадачи всеки български патриот, който мисли за бъдещето на своя народ. Нашият малък народ се заплашва от изграждане.

Особено безпокоителен е ръстът на детската смъртност. Нека всички, които са склонни да гледат на изпята действителност през розови очила, запомнят, че по величината на детската смъртност в Европа България се надминава само от една страна — от Румъния. Нашите деца до едногодишна възраст мрат като мухи, тъй като техните родители не са в състояние да им обезпечат елементарни условия на съществуване. От една анкета, проведена в софийските народни училища преди десетина години, обнародвана в печата, се вижда, че 3.4 от децата са отивали сутрин на училище без закуска, или като са закусили само с ларче сух хляб, че половината от децата с месец не са смислявали своите ризи или сили съвременно лишени от такива. Ние трябва да вземем най-бързи и ефикасни мерки за защита на децата и майката. (Ръкоплескания)

Нашата страна е страна на туберкулозата, маларията и други социални болести, на които ежегодно стават жертва стотици хиляди български граждани, с което се намалява трудоспособността и ползва жизнеспособността на българския народ. Бързи и решителни мерки са необходими и тук.

25-годишната равностойност на фашисткото господство в България е: икономическа изостаналост на България, социален упадък на българския народ и непосредствена опасност от физическо изграждане.

Не е никак случайно, гдето широки слоеве от народа и многобройни социални групи се обръщат сега към Народно събрание за удовлетворяване на техните остри материални и културни нужди. Отечествонофронтовският бюджет не може да остане глух на тия гласове за помощ. Той трябва в най-широка възможна степен да окаже помощ на остро нуждаещите се и особено той трябва да осигури изпълнението на една широка програма на социално и културно строителство. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! За стопанското и културно изостанане на България голяма, може би решаваща роля изигра чуждият капитал. Чуждият капитал гледаше на България като на една страна, в която той може да трупа неограничени печалби, добивани през такива методи на свръхексплоатация, каквито се прилагат от империалистите само в колониалните и полуколониалните страни. Той малко мислеше за икономическото развитие на нашата страна, а се стремеше изключително да извлече от гърба на нашия народ колкото се може по-големи свръхпечалби. Вместо към България да бъде насочен един приток на капитали отвън, които да помогнат за стопанското развитие на страната, за създаването на една национална индустрия, за модернизирването на селското стопанство, напротив, извършваше се един обратен поток — всички добити от чуждите капиталисти печалби се изнасяха редовно в чужбина. Редки бяха случаите на чужди капиталовложения у нас. У нас оперираше главно чуждият търговски спекулантски капитал, който откриваше частни банки, които привличаха народните спестявания, и ги използваше главно в спекулативни сделки, за да увеличи своите печалби.

Ние знаем каква роля играеха в течение на дълги години известните пет или шест големи чужди банки у нас. Те бяха преимуществено филиали на мощни чуждестранни банки. Те използваха финансовата и политическата поддръжка на тия последните, за да завоюват здрави позиции в нашата страна и да станат същински господари у нас. Те бяха проводници на икономическото проникване на чужди държави, на завоевателните цели предимно на германския хищнически империализъм. За достигането на своите цели с поддръжката на своите правителства те си подчиниха нашия централен банков институт — Българската народна банка, която в 1927 г. биде преобразувана в банка на банките, т. е. в доставчик на кредити на големите чуждестранни банки.

Много се е писало за ролята на тия банки у нас. Но факт е, че реакционните буржоазни правителства не предприемаха никога нищо за освобождаване на българската икономика от тяхната пагубна зависимост. Реакционните правителства бяха в услуга на чуждите банки, а широки български капиталистически кръгове, срещу възбуждане, им помагаша за провеждане на тяхната гибелна експлоататорска политика.

Германските банки и тръстове, които си поставиха за задача включването на България в тъй нареченото немско „жизнено пространство“, прилагаша други методи за нашето поробване. Те използваха нашите усилиями се търговски връзки с Германия, за да придобият фактически монопол на нашата външна търговия. За тази цел на първо време те използваха и чуждите банки у нас, които драговолюно се съгласяваха да им помагат срещу съответни комисиони. Но когато Хитлер разпали световната война и се настани като пълен господар в България, почти всички чуждестранни банки у нас бидоха заграбени от немците, или ликвидирани, или преустановиха своята дейност. По този начин финансовата мощ мина изключително в ръцете на големите немски банки и тръстове.

Казват, че германски капитали били инвестирани през фашисткия режим в икономиката на България. Това е лъжа. Наистина немските банки и тръстове туриха ръка на редица минни и индустриални предприятия, но те не похарчиха за това нито грош немска пара. Те закупили тия предприятия с български пари, с парите на Българската народна банка, която, по вината на фашистките управници, си беше разтворила широко касите за немските разбойници. С български пари те въздигнаха предприятия, които бяха нагодени да работят изключително за нуждите на германската икономика.

За българския народ би било твърде назидателно днес да знае точно какви имущества заграбиха немските капиталисти от нас. И аз не зная защо г-н министър Чолаков не ни разкажа нищо по тази интересна тема. В течение на редица години немците изнасяха систематически из България всичко, което можеше да има някаква цена за нуждите на германската икономика и за воденето на войната. А какво внасяше Германия в замяна на това в България? Какво действително свое, създадено със свои средства, остави тя в нашата територия при прогонването на немските пълчища от Червената армия? Германия купуваше нашите реколти с парите на Българската народна банка. Тя построи тук предприятия с български пари и материали, които днес са обявени за трофеи, като притежание на германската държава. А германският внос през време на войната? — ще запитат някои. Ние всички знаем от експозето на министъра на финансите, че само по клиринга Германия е останала дължник на България за повече от 25 милиарда номинални лева. В България са били ефективно внасяни от Германия изключително количества промишлени изделия преимуществено детски играчки и дрънкалки и промишлени фашистки материали.

Това, благодарение на реакционните режими, България остана да се владее от окупацията на европейските народи, докато най-после тя биде превърната в една аграрна колония на германския импери-

лизъм. Не беше никак почетна и ролята, която българските реакционери и спекуланти играеха в тоя упадък на България.

Победите на Червената армия и победоносното въоръжено въстание под ръководството на Отечествения фронт спасиха България от неминуема катастрофа. България встъпи в нова ера, ера на все-странен подем. Ние не отричаме нуждата от помощта на напредналите държави, за да бъде облекчено и ускорено стопанското развитие на България. Отечествоният фронт е единен в своето схващане за нуждата от международно сътрудничество, както стопанско, така и културно. Но научени от горчивия опит на миналото, ние искаме да предпазим нашата страна, да не би да се възкресни пак ролята, която е играл в миналото чуждият капитал у нас. Ние знаем, че никой народ не може да живее изолиран от другите, че стопанската автаркия е една утопия, че немските фашисти я използват като оръдие на своята агресивна, завоевателна политика. Ние знаем, че нашата икономика не може да избегне действието на икономическите закони, които господствуват в международната търговия. Но ние искаме да бъдем господари на нашата стопанска политика и равноправни съучастници в международното сътрудничество. Ние желаем и ще се стремим да търгуваме с всички страни, от които можем да имаме полза. Но ние казваме открито, че нашите очи са обърнати на първо място към Съветския съюз. (Ръкоплескания) Съветският съюз не само е в състояние да ни помогне стопански, но той е и заинтересуван, щото България да бъде независима и икономически мощна. (Ръкоплескания)

Решаващо значение обаче за развитието на нашите търговски връзки със Съветския съюз, за превръщането на тия връзки в едно тясно стопанско сътрудничество между двете страни, има туй обстоятелство, че Съветският съюз, благодарение на своя социално-политически строй, който е чужд на всякакви завоевателни и колониаторски домогвания, не само не заплашва с нищо нашата стопанска национална независимост, но се явява и наша опора в отношенията ни с другите държави. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Колкото и да е желателна и нужна помощта на напредналите държави, за да ускорим нашето стопанско развитие, ние трябва да разчитаме главно на собствените наши средства и ресурси, на нашия национален труд, ние трябва да имаме своя независима национална стопанска и финансова политика. Този ръководен принцип ни обединява нас в Отечествения фронт. За тази цел е необходимо преди всичко да реорганизираме основно нашата банкова и кредитна система.

Кредитът трябва да стане национално дело, източниците, които го питат, трябва да бъдат поставени под държавен контрол. Към реорганизация на кредита, в смисъл да бъде изнет той от ръцете на частния капитал и поставен под държавен контрол, днес прибягват в много държави. Даже Англия е решила да национализира най-крупното свое банково учреждение — Английската банка.

Преди всичко трябва да бъде преустроена Българската народна банка по начин, щото тя да престане да бъде банка на банките, а да се обърне непосредствено към разрешаване на големите задачи на стопанското строителство у нас. (Ръкоплескания) Тя трябва да се натовари с задачата да бъде организатор на финансирането на престолящите крупни стопански строежи и техен контролор. (Ръкоплескания) Подпомогната от Българската земеделска и кооперативна банка, от Съюза на популярните банки и от намиращата се под държавен контрол акционерна банка „Български кредит“, Българската народна банка е в състояние да стане главен фактор при провеждането на стопанската програма на отечественофронтовската държава.

При това не бива да се допуска възкресяването на довоенните крупни чужди банки, които бяха един канал за ограбване на страната, един проводник на стопанската експанзия на чуждестранните империалисти.

Ако се заемем сериозно с този въпрос, ние можем да го решим, както ни диктува висшият национален интерес. Ние трябва да прекратим систематическия износ на скандални свръхпечалби из страната и да насочим огромните народни спестявания — цифри за които даде министър Чолаков в своето изложение — от областта на спекулацията, гдето те се използваха, предимно в областта на производството, която се нуждае от огромни капиталовложения и оборотни средства. Това ще позволи да снизим лихвения процент у нас, който е твърде висок и се явява спънка за стопанското развитие на страната.

Една крайно важна задача на нашата финансова политика трябва да бъде, да активизираме народните спестявания. Докато банковите лежат неизползувани в населението, те са винаги опасност за обезценяване на лева. Опозиционните клики, които със своите клевети и подстрекателства се стремят да подровят доверието на населението към отечественофронтовската държава, фактически заплашват стабилността на лева и вършат едно противонародно дело.

Отбивайки вражеската дейност на тия престъпни клики, едно временно е нужно да се популяризират широко строителните планове на правителството и да се заинтересува населението в тяхното изпълнение. Само населението от разните краища на страната иска да участвува със свой труд и със свои средства в построяването на железници, язовири и пр. (Ръкоплескания) Тоя негов строителен порив трябва да бъде насърчен и организиран, за да даде практически резултати. Аз мисля, че ние недостатъчно се вслушваме в гласа на населението и често бездушният бюрократизъм, неразбранщината, инертността заплашват да пресушат живите източници на едно голямо народно движение, което ще бъде един от могъщите фактори за стопанското изграждане на нова България. (Ръкоплескания)

В кои области на народното стопанство трябва да бъдат насочени предимно усилията на отечественофронтовската държава?

Някога се водеше спор между нашите икономисти за бъдещето на България: трябва ли да стане тя индустриална, или да си остане земеделска страна?

Старият наш учител и основател на нашата партия Димитър Благоев още преди 50 години даде верен отговор на този въпрос, който биде потвърден от живота: България трябва да се развие като индустриално-земеделска страна; създаването на една мощна национална индустрия е предпоставка за развитието и модернизирването на селското стопанство. (Ръкоплескания)

Слугите на Хитлерова Германия се опитаха да възкресят старите, опровергнати от живота, реакционни схващания за бъдещето на нашата страна. Една група продажни лъжеикономисти „теоретизираха“ в „Списание на българското икономическо дружество“ „естественото предопределение“ на България да бъде аграрен придаък към немския Райх. Но една такава „съдба“ е далеч от това да освободи нашето земеделие от свръхнаселеност, от огромното число лишни работни сили. Тя би изострила още повече кризата, която разяжда земеделието. Тогава хитлеристките „магистри“ намериха разковничето в завоюването на нови земи, в прогонването на небългарското население от тях и в заселването на негово място на селяни от България.

След първата световна война българският народ изпита на гърба си последствията от великобългарския шовинизъм: българското население от Източна и Западна Тракия биде насилствено прогонено в България и то обременени още повече нашето земеделие. Във втората световна война великобългарската шовинистическа политика ни доведе до края на пропагандата.

Но и днес за съжаление не са малцина ония, които подценяват значението на индустриализацията за нашата страна. Те обикновено се аргументират, като твърдят, че и без индустрия нашето земеделие е постигнало големи успехи. Аз съжалявам, че и г-н Чолаков, който в сп. „Икономист“ убедително защитава тезата за индустриализацията на България, в своето експозе направи концесия на това в същност реакционно схващане за нашето земеделие.

Просто е странно да се мери нашето примитивно земеделие, което си служи още с дървеното рало, с това на Канада, Съединените щати и Русия, где то земеделието е високо машинизирано и тракторизирано. Земеделият труд в тия страни, който е прекрасно въоръжен агротехнически, е далеч много по-производителен от труда на българския земеделец, затова и много по-добре възнаграден от последния.

Нашето земеделие се намира под действието на двойни ножници. То е в неблагоприятно положение в сравнение с нашата индустрия, с която то разделя произведените си на вътрешния пазар. То е в неблагоприятно положение и в сравнение с земеделието на напредналите страни, с което то конкурира на международния пазар. С изкуствено поддържане на високи цени, което в края на краищата пада върху трудещите се от градовете и селата, тук не може да се получи траен резултат.

Никой не бива да се самоуспокоява от факта, че на нашите плодородни полета в добри години се раждат и до 150 кг. пшеница на един декар. Нека не се забравя, че най-голяма реколта на декар дава китайската нива, която се обработва като градина, стрък по стрък, с дяволски ръчен труд. При все това огромният труд на китайския земеделец е слабо възнаграден и неговата участ е незавидна.

Погрешно е да се търси разковничето за по-нататъшния прогрес на нашето земеделие само в изкуственото оросяване. Нека не се забравя, че Египет притежава най-усъвършенствуваната напонтелна система, която осигурява две богати реколти в годината. При все това египетският феллах-земеделец влачи най-жалко съществуване. Очевидно само оросяването, което е твърде важен фактор за плодородието, не разрешава проблемата.

За да се направи земеделият труд у нас по-производителен, за да бъде той по-добре възнаграден, се изисква:

Първо, земеделието да се освободи от излишната работна сила и да се разшири преди всичко вътрешният пазар за земеделиските произведения. Но за това е нужно да се развива индустрията.

Второ, нужно е да се повишава урожайността на земеделието, реколтата, като се подобряват всички фактори, от които зависи това — като се въвеждат трактори и машини, като се внедрява натояването на земята с химически торове, като се въвежда селекцията на семената, като се строят изкуствени напонтелни работи и пр. и пр. А за това е нужна пак помощта на индустрията.

Трето, нужно е дребните и разпокъсани селски стопанства да се обединят свободно и по убеждение в производствени кооперации, да се образуват достатъчно просторни кооперативни земенни блокове, върху които само може да се води модерно земеделие.

В Русия в едноличните селски стопанства за добиването на един тон пшеница бяха нужни 32 работнически надници — трудовни. В колхозите, в които се работи с конски плугове, за добиването на един тон пшеница се разходват 20 трудовни. А в едрите съветски стопанства и големите образцови колхози, где то се работи само с трактори и комбайни и се прилага в най-висока степен агрономическата наука, за добиването на един тон пшеница отиват по-малко от 2 надници — трудовни. (Ръкоплескания)

При наличието на такива факти да се твърди, че дребното и разпокъсано селско стопанство не било пречка за развитието на земеделието, да се славослови голямото ръчен труд пред обработката на земята с усъвършенствувани машини — това значи да се замъглява и затруднява решението на най-болната стопанска проблема у нас.

Аз мисля, че тая е правилната линия, която произтича от програмата на Отечествения фронт по този жизнен въпрос, какъвто е развитието на нашето земеделие, и върху която се циментира единството между отечественофронтските партии.

Ние не бива да забравяме, че съществуващата днес благоприятна конюнктура за нашите земеделски произведения в чужбина е временно явление. Ние трябва да пристъпим решително към реконструкция на нашето земеделие, за да повишим неговата рентабилност. Но за това освен посочените мерки нужно е да поставим مسئло и проблемата за бързата индустриализация на България, за превръ-

щането във възможно най-къс срок на нашата страна от една прединно аграрна в една развита индустриално-земеделска страна.

Някои си въобразяват, че ние сме имали една доста развита промишленост. Нека не се заблуждаваме: България стои на последното място в Европа, с изключение на Албания, по степента на своята индустриализация.

Нам предстои първа да създадем една мощна енергийна база, като електрифицираме страната — без което не е мислим въобще никакъв стопански напредък.

Нам предстои да построим заводи за производство на химически торове, тъй като разходът за торове, които се доставяха от Германия, не се изкупуваше с повишението на урожайността.

Нам предстои да развърнем бързо добива на каменни въглища, за да не допуснем повторението на въглищната криза, която преживяваме сега; да създадем индустрия за фабрикации на земеделски машини, трактори, вагони, камиони, електрически уреди; да развием горската и химическата индустрии, за които говори г-н Чолаков, и пр.

Нам предстои да създадем една мощна експортна индустрия за преработване произведените на нашето тъй разнообразно земеделие и скотовъдство.

Това грандиозно индустриално строителство, без да се ограничава творческата частна инициатива, не може да бъде извършено без държавата. Решаваща и ръководна роля тук може да играе само държавата, подпомогната от кооперацията.

Нужно е час по-скоро да се завърши планирането, да се установи редът и темпото на строителството и да се издирят необходимите финансови средства.

Нужно е също така да се постави на солидна основа ценовата политика на държавата. Тя трябва да бъде такава, че да насърчава рационализацията на производството, увеличението на производителността на труда както в индустрията и занаятите, така и в земеделието. Нужно е да се създаде един централен ценов институт, най-добре при Върховния стопански съвет, подчинен на Миякстерския съвет.

България и сега вече има голям брой държавни предприятия. По число и важност те ще растат непрекъснато. Ние трябва да имаме пълна ясност върху структурата на тия предприятия. Трябва решително да бъде изгонен от тях бюрократизмът. Те трябва да бъдат поставени на базата на самоздържката.

Преимущественото участие на работниците и селяните в управлението създава ново отношение на трудещите се към отечественофронтската държава, а така също и ново отношение към задачите на производството в индустрията, земеделието и пр. Работниците съзнателно поддържат трудовата дисциплина, повишават производителността на труда, макар че има още преживелици от миналото. Липсата на безработица в промишлеността — с изключение на сезонните безработни — силно порастналата роля на работническите професионални съюзи и държавният контрол са главната причина, че при отечественофронтската власт не е имало нито един сериозен конфликт между работниците и собствениците на предприятията.

Трудовите бригади са израз на повишената солидарност между работниците и селяните. (Ръкоплескания) Грамадното мнозинство селяни, въпреки подстрекателствата на реакцията, драговолюно изпълнява наредбите, които са временно явление. Занаятчиите са готови да се подчиняват на нарежданията на държавата; също и масата от търговците — макар че тук остава още много да се желае.

Когато ние се вгледаме в процесите, които се извършват в социалните отношения, свързани с производството, ние разбираме дълбокия исторически смисъл на 9 септември и се убеждаваме, че наистина ние сме навлезли в една нова ера на нашето национално развитие — ерата на отечественофронтската народна демокрация. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Отечественият фронт е една голяма движеща и творческа сила. Опряно върху него, правителството на Отечествения фронт, под председателството на г-н Кимон Георгиев, прояви мъжество и издръжливост, инициатива и упоритост. Той има вече зад себе си големи дела. Неговата решителност да върви напред намира отражение и в бюджетопроекта за 1946 г.

Парламентарната група на Работническата партия ще му изкаже доверието си и ще му даде пълната си подкрепа, като гласува по принцип единодушно за бюджетопроекта. Поправки и подобрения ще бъдат направени в бюджетарната комисия.

Но за правилното и точно изпълнение на бюджета, за осъществяването на своите мероприятия, правителството се нуждае от честни, добросъвестни, предани на народа, знаещи работата си, трудолюбиви сътрудници. То се нуждае от един добре организиран апарат, лишен от пороците на миналото и приспособен към условията на новото време. (Ръкоплескания) Трябва откровено да признаем, че в туй отношение остава още много да се желае. Продължавайки очистването на държавния апарат от зловредни фашистки елементи, явни или маскирани, трябва в същото време да създадем сигурност за честните, способни и трудолюбиви държавни служители, без разлика на партийна принадлежност. (Ръкоплескания и гласове „Браво!“) Горейки с нажежено желязо корупцията, гонейки бюрократите, мързеливците, некадърниците, трябва в същото време да направим максимално възможното за подобрене на материалното положение на служащите.

Нужно е да бъде проведен един безпощаден режим на икономии, да бъде безжалостно наказвано разточителството на държавните средства. (Ръкоплескания)

Нашата партия приветства съкращението числеността на армията, което е проявление на миролюбие на нашето правителство, но което по никакъв начин не бива да отслаби народната отбрана. Нашата армия не е вече старата армия, която фашисти-царедворци и реакционери използваха за противонародни цели. От тая трибуна Работническата партия засвидетелства своята обич към новата

армия, своето уважение към нейните началници и ѝ обещава всемерна подкрепа. (Ръкоплескания) Тъкмо грижите за преуспяването на армията повеляват на Народното събрание да засили своя натиск към всичко, което засяга нейната организация, нейните кадри, нейната боева подготовка, нейното материално обзавеждане и морално състояние, и да съдейства за премахването на редица архаизми в нея. (Ръкоплескания)

Нашата партия приветства грижите, които полага правителството за създаването на една образцова народна милиция, способна да пази завоюваните права и свободи на народа и да установи една твърда отечественофронтowska законопослушност в страната. (Ръкоплескания) Ние пожелаваме да бъдат продължени усилията на правителството за приближаване на правосъдното дело до народа и за осигуряване на едно истинско народно правораздаване. (Ръкоплескания)

Не мога да приключа речта си, без да кажа няколко думи за враговете на Отечествения фронт и на правителството, което се опира на народа.

Хора, които живеят всред нас, пишат и разправят, че в България нямамо никакви свободи, че кървав терор заливал всички краища на страната, че целият стопански живот у нас бил замрял, че фабриките не работели, влаковете спрели, производството падало катастрофално, липсвала всякаква трудова дисциплина и съзнание пр. и пр.

Слепци ли са тия хора? Или невменяеми клякури?

Власи Власовски (к): И едното и другото.

Васил Коларов (к): Не, те не са нито слепци, нито безотговорни кръмарски дърдорковци. Те са съзнателни съчинители на лъжи и клевети, подстрекатели и саботажници. (Ръкоплескания и гласове „Вярно“) Те излагат България и злепоставят българския народ пред нужбина в един момент, когато България се нуждае от моралната поддръжка на международната общественоост, за да сключи справедлив мир и нормализира окончателно своето международно положение. Те са врагове на българския народ и следва да бъдат третиран като такива. (Ръкоплескания)

Но все ще останат усилията на шепата клеветници, интриганти, саботьори и злостни махзарджии! Народът върви по верен път — пътя на Отечествения фронт. (Ръкоплескания) Отечественият фронт и излязлото от неговата среда правителство са голяма творческа сила и те ще съумеят да се справят със своите исторически задачи.

Ще завърша с думите на основателя на Отечествения фронт, другаря Георги Димитров: „Ключът за благоприятното разрешение на нашите вътрешни и международни въпроси е преди всичко в нашите собствени български ръце, в нашето народно единство.“

Нека манифестираме нашето действително единство при разглеждането на най-важния закон — бюджета за 1946 г. (Продължителни бурни ръкоплескания. Всички министри, членовете на Бюрото и народните представители стават прави)

Председателстващ Георги Трайков: Давам 10 минути отидих.

(След отидиха)

Председателстващ Георги Трайков: (Звън) Заседанието продължава.

Има думата народният представител г-н Георги Кулишев.

Георги Кулишев (зв): (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания) Г-жи и г-да народни представители! Задачата на един финансов министър никога не е била лека и приятна. Ако това е така за повече или по-малко нормални обстоятелства, какво да кажем за днешния изключителен следвоенен период?

Ние чуваме преди няколко дни подробното изложение на министъра на финансите г-н Станчо Чолаков, който ни очерта ясно и откровено началата, върху които е построен държавният бюджетпроект за 1946 г. На народното представителство се пада сега да прегледа тия начала, да види доколко са съобразени с тях разходите и приходите на бюджета и да даде окончателния вид на бюджетпроекта, представен от министъра на финансите и одобрен от Министерския съвет.

Кон са най-отличителните белези на този бюджетпроект? Преди всичко характеристиката на бюджетпроекта се определя в изключително обстоятелството, че той е първият бюджетпроект на държавата след изтичането на един продължителен военен период. Той е бюджетпроект, който носи отражението на огромни бедности от миналото, тежести, един прозритици от безумните действия на бившите управници, други от необходимостта на отечествената война, трети от разходите по изпълнението на договора за примирението. Към тях се прибавиха и ужасните последици на незапомнената суша. Следователно бюджетпроектът е съставен така, че да ни позволи от една страна да се справим с цялото това тежко наследство и от друга да извършим с успех постепенното преминаване от военновременното към мирновременното стопанство, да запазим стабилността на националната монета и да създадем необходимите условия за един общ подъем.

При тия обстоятелства съставителите на бюджетпроекта, естествено, не са могли да не потърсят и да не приложат всички възможни и разумни икономии. Някои от съкращенията може и са дори твърде болезнени, но те са били неизбежни. Така, намалени са някои по-маловажни кредити на Министерството на войната, на Министерството на финансите, а също така са постигнати чувствителни икономии посредством рационализирането на бюджетната техника и структура, както и чрез подобрене на данъчната техника.

Но този така съставен в дух на пестеливост, на икономии бюджетпроект, който носи белезите на толкова минали тежести, легнали върху народното стопанство, бюджетпроект стъкмен в един момент на все още особено голямо напрежение за народното стопанство и на недостиг, все пак този бюджетпроект е в широка мярка един творчески бюджетпроект, каквито трябва да бъдат оттук нататък все повече и повече всички бюджети на една прогресивна и народна власт, каквато е властта на Отечествения фронт.

В бюджетпроекта е дадено предимство, доколкото това днес е възможно, на производителните, стопанско-творческите мероприятия, както и на грижите за народното здраве, социалната политика, просвещението и други подобни. Стопанско-творческите кредити са увеличени с около два и половина милиарда лева, а културните и социалните кредити с кръгло 2 милиарда лева. Трябва искрено да съжаляваме, че силите на народното стопанство не позволяват в този момент да се увеличат тия кредити още повече, така както се налага от духа на нашата отечественофронтowska програма. Но засега това е възможно и с него трябва да се задоволим, защото откъм ли повече конее до скъсване, можем да стигнем до неоправдани бедности. Ние не сме против известни промени, които биха се намерили за целесъобразни, но трудно, неблагодарно и опасно би било да се увеличат повече някои кредити, макар че тяхната полезност никой не отрича и не може да отрича. И нека не забравяме, че все нещо ще трябва да отделим и за друга една задача от жизнено значение за страната. Ние сме в навечерието да сключим мир — едно събитие, което ще има дълбоки отражения върху цялото ни бъдеще. Ние трябва да се подготвим сериозно за този момент и да направим поне това, което зависи от самите нас, за да добием един възможно най-благоприятен резултат. А за туй между другото ще са необходими и средства, които сигурно Народното събрание ще поиска да се предвидят в формата на един еднократен и специален кредит, когато ще разглежда бюджетпроекта на Министерството на външните работи. Това подсилване на бюджета на Външните работи ще бъде временно, само за този бюджет, но в момента то се налага от жизнени интереси на страната.

Друга основна отличителна черта на представения бюджетпроект, наглед във възможно най-пълна мярка към нуждите и прогресивното развитие на страната, е тази, че той е един искрен и реален бюджетпроект, че в него е осъществено едно действително равновесие между разходите и приходите. Не би могло и да бъде иначе при едно управление като днешното, което се отнася към държавните проблеми с дълбоко чувство на отговорност и с загриженост за бъдещето на страната и на народа.

Тук искам да направя една малка бележка, която е мое лично мнение, и вярвам, че то ще бъде споделено от нашата парламентарна група и от Народното събрание. Касае се до точка 5. от законопроекта за държавния бюджет. Тази точка, според мене, е една явна грешка и се дължи на някакво недоразумение. Преди всичко не бива ние да подновяваме старата и осъдена практика да изменяваме или отменяваме важни законни разпоредби с закона за бюджета. Уволнените лица, както се предвижда в тази точка, ще бъдат, естествено, заместени с други, следователно икономии не се реализират. А най-важното е, че е имало, има и ще има, макар и не многобройни, случаи, когато интересът на дадена държавна служба повелително налага на министрите или на Министерския съвет да се възползват от алинея трета на чл. 15а от закона за щатните таблици, която сега искаме да отменим.

Доколкото ми е известно, допуснатата грешка е вече забелязана и в отговор на една постъпка от ОРПС, г-н министърът на финансите е дал съгласието си, според вестниците, да се заличи точка 5. от законопроекта за бюджета. По-подробно този въпрос следва да бъде уяснен в бюджетарната комисия.

Г-да народни представители! Бюджетът на държавата не е само изложение на цифри и таблици, той не е една проста техническа приходо-разходна сметка. В него напротив е отразена цялата политика на държавата. С него са определени рамките, в които ще се насочват всички държавни инициативи и мероприятия в течение на годината. Наш дълг е следователно по този случай да спрем вниманието си върху най-важните въпроси на нашата обща политика, отразена в бюджетпроекта, и да кажем нашето мнение по тези въпроси ясно, открито и обосновано, за да открием най-правилните пътища за бъдещата ни работа.

Но позволете ми тук една малка скоба. Имаме ли ние тук свобода и доблестта да се изказваме по съвест и по разум? Опозиционните вестници, които често отъждествяват свободата на печата със свободата на ругатните и хулиганството, изсипаха по адрес на това Народно събрание какви ли не нелепости. Сравниха ни дори с „люмпенджинските турци“ на Радославов, понеже често пъти манифестираме нашето пълно единодушие по един или други въпроси. А когато някой народен представител по един или друг въпрос изкаже някакво мнение, което може да се различава от другите изказани мнения — което е нещо много естествено — същите оппозиционни вестници почват да крещат за разногласия, за раздори между партията на Отечествения фронт, за липса на хармония и доверие и т. н.

Истината, много простата истина е тази, че ние се изказваме по съвест и разум, и никой за това не ни пречи и не може да ни пречи. Но също така е истина, че ние не говорим тук безотговорно и по случайни хрумвания, нито по лични вкусове, а се стремим да бъдем верни тълкуватели на нашата идеология и на нашата програма, и преди всичко, всички заедно се вдъхновяваме и сме длъжни да се вдъхновяваме от общата за нас програма на Отечествения фронт.

Съгласуването на тия две начала — свобода на разискванията и вярност към идеите на Отечествения фронт — е характерно за Отечествения фронт и извън Парламента. Ние поставяме на предвидително и обществено разискване всички важни мероприятия. Така

редна законпроекти, като тия за аграрната реформа, за конфискациите, за кооперативните сдружения и други бяха или са поставени на обществено обсъждане. По такъв начин ние търсим, в рамките на програмата на Отечествения фронт, след сериозно и широко разискване — да стигаме до възможно най-добри резултати.

Но каква е програмата на Отечествения фронт, кое е най-характерното в нея? Каква е общата и основна линия на днешна отечественофронтиска България? Спирам се съвършено накъсо на тази тема, защото основата на всяко стопанско процъфтяване лежи в една правилна обща държавна политика. За да можем да осъществим реформите, предвидени в нашата стопанска и финансова програма, необходим ни е политическият стабилитет, необходим ни е здрава обща вътрешна и външна политика. Без това ние ще градим на пясък.

С две думи казано, отечественофронтиска България е демократична и славянска. Ето двата най-съществени елементи, които повече от всичко друго определят същината, насоките и нюансите на цялата наша идеология и цялата наша политическа дейност. Тази демократична и славянска политика не е мърча за разбиране от всекиго, който искрено желае да я разбере, защото тя се основава както на естествения факт, че българският народ е един славянски и демократичен народ, така и на цялата международна обстановка в Европа след победоносния завършек на войната против хитлеристка Германия. Ние сме дълбоко убедени, че вътрешната и външната политика на Отечествения фронт е единствената, която е съобразна не само с чувствата и тежните на българския народ, но и с неговите трайни интереси, с изискванията на един здрав реализъм. Ние сме дълбоко да изясняваме често пъти някои неща, които изглеждат елементарни и които би трябвало да се разбират правилно от всички, но които, за съжаление, се пренебрегват в някои случаи, поради политическо неразбиране и късогледство, а в други случаи — поради подбуди от съмнително естество. Програмата на Отечествения фронт и самият Отечествен фронт, като необходимо политическо съчетание за успешното провеждане на тая програма, съставляват основата на днешния режим в България и на цялото наше обществено развитие. Тази истина е толкова очевидна, че малцина дръзват да я оспорват. Дори и сега някои опозиционни групи продължават да се представят по тази причина за отечественофронтиска опозиция. Но не е достатъчно да се прокламира отечественофронтисвото и да се признава принципът на сътрудничество между петте партии, които съставляват Отечествения фронт. Необходимо е и на дело да се следва от всички една ясна, определена и твърда отечественофронтиска линия. Ние приемаме и ценим критиката като средство да се избягват или поправят грешките. Ние критикуваме и ще критикуваме всички грешки. Но тая критика трябва да бъде винаги лоялна и честна. За нас, от Отечествения фронт, тя трябва да бъде и в духа на нашата общност и другарство. Защото правото на критика и на разисквания не може да има за последствие отричането на една определена политическа линия и да пнечи на нейното искрено и последователно провеждане.

Ние всички следователно, които съставляваме част от Отечествения фронт, смятаме за първа наша длъжност да укрепваме силата и единството на Отечествения фронт и да оставаме верни на неговия дух и на неговата програма. Само по тоя път ние можахме досега да постигнем много важни резултати и само по същия път ние ще успеем да подобряваме все повече нашето вътрешно положение. А това общо вътрешно положение трябва да бъде здраво, защото без вътрешен ред, без сигурност и без обществено спокойствие е немислима нормална стопанска дейност. Разбира се, ние не мислим, че в нашата страна днес няма нищо, което да не е в ред или което да не заслужава порицание и критика. Има какво да се критикува, има и какво да се изправя. Важно е обаче, че отрицателните прояви са все по-редки и по-незначителни. Постигнатите досега огромни резултати в усилията за заздравяването на реда и законността се утвърждават с всеки ден. Случаите на произволи, беззаконни действия, превишаване на власт и други подобни — най-често плод на личен или партнен егоизъм — доколкото още се срещат в някои места, биват веднага разследвани от властта и се налагат необходимите санкции. В това отношение, когато говорим за задълженията и отговорностите на Министерството на вътрешните работи, когато настояваме с основание от него да осигури реда и законността, ние трябва да държим сметка и за всички затруднения, с които трябва да се бори това министерство, а и сега продължава в голяма степен да се бори.

Тук особено важни задължения се падат на комитетите на Отечествения фронт, които, макар и само като политически институции, могат и трябва да бъдат най-добрите помощници и сътрудници на властта, преди всичко на органите на Министерството на вътрешните работи. От тях, от комитетите на Отечествения фронт, от качествата на техните ръководители, зависи в голяма степен как вървят работите в дадено място. Те трябва да помнят, че са призвани да сътрудничат, а не да пречат на управлението, да пазят и утвърждават престижа на отечественофронтиската власт и законност, да служат за пример на всички граждани. Всички техни ръководители са длъжни да бъдат проникнати от отечественофронтиско съзнание и от безусловната необходимост за истинско сътрудничество между отечественофронтиските партии. Така те ще улесняват още повече в бъдеще тежките задачи, които лежат върху Министерството на вътрешните работи, върху неговите органи, както и върху другите държавни власти.

Трябва също така тук, когато говорим за вътрешното спокойствие и ред, да отбележим с задоволство, че Министерството на вътрешните работи, в духа на общата политика на правителството, различити последователно и след надлежните проверки почти напълно лагерите на подозрените лица, като в същия дух се дадох на няколко пъти помилвания на осъдени от народните съдилища. Ние сме убедени, че и напред Отечественият фронт, без да се допускат прибързани стъпки, ще прави в това отношение всичко, което

се налага от справедливостта, човешкостта и общественото спокойствие, както това бе изразено и в отговора на тронното слово. Силният може и е длъжен да бъде великодушен и винаги справедлив.

Г-да народни представители! Затвърдявайки новия демократичен ред и законността в страната, правителството създаде с това и една от най-съществените и необходими предпоставки за нормално и правилно стопанско развитие. И наистина, въпреки многобройните и разнородни пречки и трудности, днес България е една от ония европейски страни, в която сравнително най-добре и най-усилено се работи. Ние полагаме героически усилия, не само за да възстановим опустошенията от миналото, но и за да поставим основите на един по-мошен бъдещ подем. По пътя на тази задача ние постигнахме огромни резултати. Ние отстранихме безредното, ограничихме и спрехме обезценението на лева, създадохме условия изобщо за нашия народ да работи. Тъкмо с оглед на същата двойна задача — възстановителна и творческа — е съставен и бюджетпроектът на държавата.

За подобрене на нашето земеделско стопанство и неговите отрасли се предвиждат редица мероприятия, между които от особено значение са тия за напоителните съоръжения. Впрочем за отношенията на отечественофронтиската власт към селото и селското стопанство твърде указателно е, че още в първите си стъпки днешното Народно събрание гласува вече няколко закони, целящи да подобри условията и живота в българските села. Няма нужда да ги изброявам, защото всички ги знаят.

Същото положително отношение ние имаме — и това е отразено в бюджетпроекта — към нашата национална индустрия, която трябва да се укрепи, разшири и да стане наистина не само един мощен фактор за нашето благосъстояние, но и сигурен залог за нашата стопанска независимост. Отечественият фронт тук ще съумее да намери правилната линия по пътя на своята прогресивна и творческа програма, като насърчава и развива земеделското производство и индустрията.

Съставителите на бюджетпроекта са държали добра сметка също така за нашите занаяти, за вътрешната и външната търговия, за кооперативното дело и за държавно-стопанските предприятия. Така е съчетана необходимостта от лоялното сътрудничество на всички стопански сектори за общия разцвет на страната.

Отечественият фронт не отрича частния начин и му отделя подходящо място наред с кооперативния и държавния сектор, при условие, във всички случаи да се дава преднина на обществените интереси и да се преследват хищническите спекулантски домогвания.

В това отношение трябва да се напие да се тури край на някои увлечения и грешки, които за съжаление още продължават. Така например време е да се изостави практиката да се третира явно несправедливо частният сектор от страна на комисарите по разпределянето при определяне на нарядните стоки. Постъпките на Върховната стопанска камара в този смисъл не бива да се оставят без практическите резултати.

На кооперативното дело ние винаги следва да даваме искрена и всестранина подкрепа, но нека не поощряваме волюно или неволюно проявите на кооперативен егоизъм и паразитство.

Още по-малко ние отричаме частната собственост, която особено в една страна с подчертан дребнособственишки характер, като нашата, съставлява основата на социално-стопанския строй. Отечественият фронт желае да се даде възможност на всички да работят честно и да творят блага за себе си, за семействата си и за обществото.

Досега днешната власт е дала много доказателства, че, наред със социалната правда, тя търси да създава и всички разумни и морални гаранции за стопанското възстановяване и преуспяване на страната. Така ще бъде и напред. Ние мислим, че например законопроектът за конфискациите, с който толкова много се злоупотребява от занает-ресувани лица, ще бъде така съставен и приложен, че няма да се затрудни стопанският живот и няма да увреди хората, които с честен труд и пестеливост са постигнали едно по-благоприятно положение. Но той не бива да бъде един мъртъв, неэффективен закон, който не би обхващал истинските виновници и би останал без всякаво практическо приложение, като аналогичния закон от 1919 г., който и сега е в сила, без да е бил приложен нито в един случай. Тук нашите ръководни начала са били и остават: социална правда, преследване на придобитото по незаконен и престъпен начин, стопанска сигурност за всички честни и патриотически дейатели.

Ние разбираме естествения и законен поток на тоя, който работи, да спечели. Днешната власт не е против законните печалби. Но и всички трябва да разберат, че е настъпила у нас и в света една дълбока промяна. Не може повече по старите пътища и същите старите методи. Напоследък председателят на Чехословацката република г-н Бенеш в един изявление, обнародван във в. „Манчестер гардиан“, е казал между другото:

„Под влиянието на войната цяла Европа претърпя политически и стопански изменения. От консервативно правителство Англия мина към лейбъристка. Последните избори в Франция дадоха ново болшинство на левите партии. Подобни неща ще стават и в другите европейски страни. В европейския континент се забелязва едно минаване от чистия либерализъм към една система, в която социалистическите елементи ще играят една значителна, даже преобладаваща роля. Подобно явление — продължава г-н Бенеш — може да се забележи и в Чехословацко. Може би нашият случай е с известна разлика, пред вид на това, че ние сме една от ония страни, достатъчно зрели, чиито граждани са достатъчно просветени. Социализирането не трябва следователно да бъде осъществено чрез стачки, бунтове или конфликти. Ние се опитваме да избегнем всичко това чрез една разумна и прогресивна политика — социално-прогресивна, обаче с един честен, открит и ясен демократически отенък. Същевременно на трудещите се класи се дава възможност да осъзнаят големите отговорности, които лежат на техните рамене.“

По-нататък г-н Бенеш, изтъквайки, че Чехословакия като славянска страна и съседка на Русия търси да получи от Съветския съюз всичко, което може да ѝ бъде полезно, както е вземала поука и от други страни в миналото, е добавил: „Аз съм на мнение, че всеки народ и държава трябва да извърши онези изменения — без никакъв натиск, без сяло и лишено от смисъл подражание — които съответствуват на условията, нуждите и развитието му. Така действувате и ние и тъй смятаме да действувате и за бъдеще. Нашият народ е подготвен за това и бидейки същевременно дълбоко демократичен и с един традиционен патриотизъм, всички необходими мерки ще бъдат взети съобразно собствените му нужди и условия. Това ще бъде един строй, в който частната собственост съществува и ще бъде запазена, в който частният почин остава свободен и напълно деен. В сравнение с миналото обаче ние създаваме три вида собственост: частна собственост, кооперативна собственост и държавна собственост. Тези мерки се осъществяват със спокойствие, предвидливост, достоинство и без вътрешни казиви и конфликти.“

Г-жи и г-да народни представители! Тия преустройства, за които говори г-н Бенеш, представител на една демократична и славянска страна, каквато е и нашата, са присъщи на новото развитие във всички европейски страни, повече или по-малко. Ние също така не правим и не бива да правим изключение. Нашата отечествено-фронтонска програма е израз на необходимостта от редица важни и дълбоки реформи във всички области на нашия живот. Основният белег и стремеж на новия демократичен режим у нас се състои в грижата да преустроим нашите държавни и обществени институции, да насадим в страната нов дух, да дадем преднина на интересите на широките слоеве от народа, по-специално на по-слабите и средни стопански съществувания, да повдигнем жизнения уровень на масите.

Има и проблеми, които засягат нашите международни отношения и нашите приятелски връзки със съседните държави. Всички тия въпроси от вътрешната и външната политика на страната ние трябва да разрешаваме с последователност, решителност, но същевременно, разбира се, с държавнически такт и предвидливост.

Тъкмо такава е според нас и политиката, отразена в представения бюджетопроект, политика, която цели да осъществи или да подготви осъществяването на очертаните в програмата на Отечественния фронт задачи.

Ние искрено поздравяваме министъра на финансите и Министерския съвет за успешното изпълнение от тях на една от най-трудните задачи, която трябваше да разрешат — която те са разрешили, по нашето схващане, по възможно най-добрия при сегашните условия начин.

Парламентарната група на Народния съюз „Звено“ одобрява представения бюджетопроект в неговата цялост и ще гласува единодушно за него, понеже казва, че той е съобразен с основните начала на нашата отечественофронтонска държавна политика и отговаря както на нуждите на страната, така и на податните сили на българския народ в настоящия момент.

Този бюджет по нашето убеждение, с отразените в него мероприятия, ще ни позволи да излекуваме много от раните, нанесени на страната от бившите престъпни управници и от събитията, и да поставим здравите основи на бъдещото благоденствие и разцвет на нашето отечество. (Ръкоплескания)

Председателствуваш Георги Трайков: Има думата народният представител г-н Васил Чобанов.

Васил Чобанов (с): (От трибуната. Посрещан с ръкоплескания) Г-да народни представители и г-жи народни представителки! Да се говори за бюджета на държавата, това значи да се говори за общата политика на правителството. И това не е само една парламентарна традиция. Това е така, защото в бюджета на държавата се отразява по най-цялостен и по най-реален начин общата политика на държавата и по-специално — ще подчертая — стопанската политика.

Още Сен Симон беше казал, че да управляваш, значи да се занимаваш с политическа икономика, т. е. да се занимаваш със стопанските проблеми на обществата. Тази мисъл беше научно оточена от марксистката идеология в лицето на Маркс и Енгелс, като се обосноваваше по този начин: над икономическите отношения на хората, изразени в една определена стопанска система, се издигат като идеологична надстройка правото, религията, науката, философията и въобще всички други прояви, които не са стопански прояви.

Прочее, да се говори за бюджета на държавата, значи да се разгледа общата политика на правителството и по-специално неговата стопанска политика.

В бюджета има сухи цифри, но тия цифри крият в себе си не само стопанската политика, но, както казах, и общата политика на правителството. Тая политика ще я види всеки, който знае правилно да чете цифрите като политик и общественик, а не като математик. Затова наред с дебатите по отговора на тронното слово еднакво важни са и дебатите по бюджета на държавата.

Необходимо е обаче предварително да изтъкна метода и гледището, от което ще разглеждам бюджетопроекта. Без да се счита за неотецественофронтонско, аз си позволявам да кажа, че този метод, както го нарече уважаемият наш другар председателят на Народното събрание, е метод исторически, а аз ще го нарека метод за материалистическо разбиране на историята. Това няма да шокира никого, затуй защото, както по-надолу в моето изложение ще се види, този начин на разбиране на историята е напълно в духа на отечественофронтонската програма.

Г-да народни представители и г-жи народни представителки! Обществено-историческите събития и въобще общественото развитие има свои закони и тия закони са неизбежни и неумолими. Общественият и политическият трябва да знаят тия закони, трябва да виждат техният път и да насочват в него своите усилия и действия и тези на

масите, които участвуват в обществените движения. По силата на тия неумолими закони ще се дойде до нова стопанска система, при която частните средства на производството ще трябва да станат обществени, а също и разпределението на произведените блага трябва да стане обществено. С една реч, частната собственост по силата на тия неизбежни обществени закони и в интереса на общественото развитие ще бъде заменена с обществената.

Но за да стане този преход, необходимо е производителните сили да се развият до най-висшата си форма. А развитието на производителните сили означава създаване на повече материални блага и освобождаване от изтощение работните маси, които с тия блага засилени, ще могат да творят все повече други блага. Високата техника и въргането на природните сили в производството е характерният белег на развитие в по-висша форма на производителните сили. Очевидно, че това е именно прогресът и културата.

Развитието на производителните сили се налага особено в страни, които са останали назад в своето капиталистическо развитие. Нека да признаем, че капитализмът, който замести феодализма, изигра своята историческа прогресивна роля, като разви до голяма степен производителните сили и, разбира се — нека го кажем, това е диалектиката на нещата — по този начин накопи своя гроб.

В този ред на мисли, г-да народни представители и г-жи народни представителки, трябва да кажем, че последната война беше историческа необходимост. Не е важно как ще я обясним. Каквито обяснения да дадем, в края на краищата тя беше историческа необходимост. Дали тая война беше за завоюване на пазари, за търсене на сурови продукти, дали империалистичната капиталистическа класа потърси в фашизма последна опора за своето спасение, като се помъчи да върне колелото на историята назад, това не е важно. Може би за тая война има комплекс от причини. Това голямо събитие, г-да народни представители и г-жи народни представителки, е сложно и за него много причини има. Но онова, което аз искам да забележа, е, че последната война доби характер на борба за свобода и демокрация. И този характер тя доби именно тогава, когато се намеси великият Съветски социалистически съюз, защото той със своята идеология и със своята стопанска, политическа и обществена същност предаде като с огнен печат този характер на войната.

Следователно, по моето схващане, по съвпадането на нашата парламентарна група, светът неизбежно върви към една нова стопанска и политическа система — към социализма. Тази дума, г-да народни представители и г-жи народни представителки, сега свободно може да се каже. Беше време, когато от тая трибуна произнесена тая дума, се считаше като нещо еретично, па и можеше да има по-други последствия за оня, който я произнасяше. Сега ние открито ще назоваваме нещата. Светът, казах, отива към социализма. И това вече не е утопия, толкова повече, че сега в света съществува една социалистическа държава, в която 200 милиона съзнателни граждани са се въргнали да творят културното бъдеще на своята страна и на целия свят. Това е един образец, какъвто не е съществувал никога. Разбира се, друг е въпросът, дали ако един ден настъпи моментът да преминем ние от отечественофронтонска в социалистическа държава, ще копираме буквално. Въпрос на бит, въпрос на условия и създаването на новата социалистическа държава у нас.

Но поставя се въпросът, дали ние сме сега в положение да преминем веднага, моментално, в социалистическата икономическа и политическа система? Очевидно не. Защо това не може? Това не може, защото народите, които участваха във войната, понесоха големи страдания; световното стопанство е в страшна разруха и ще трябва да се възстанови това стопанство; ще трябва да се даде възможност на народните маси, които ще се борят за социалистическия идеал, да имат духовните и материални сили да извършат промяната на обществения строй и то да я извършат колкото се може по-безболезнено. Въпросът е, г-да народни представители и г-жи народни представителки, как да преминем по-безболезнено, с по-малко страдания в новата обществена система, която вече идва, която тропаме на нашите пътища — там е всичкият въпрос — и да видим дали обективните условия позволяват още сега да преминем към тази система. Особено в Европа и Азия обективни условия сега няма за тая система. Обективни условия няма и по други причини — външнополитически. И заради това нека да кажа тук, че нашият уважаем другар Георги Димитров с неговата голяма мъдрост и прозорливост очерта тази епоха като една епоха, в която ще трябва да се обединят всички прогресивни сили на нашата страна, всички творчески сили, за да създадем една отечественофронтонска България, която ще стои още на частната собственост — като казвам частна собственост, ще обясня в какъв смисъл я разбирам — но която ще улесни прехода към новото, което иде. И неговият позив към патриотичните индустриалци, към еснафа, към всички прогресивни сили, във от работничеството и селяните, е именно в този смисъл отпратен. И аз трябва да констатирам, че нашата Комунистическа партия в случая се прояви като една партия с реален усет, като една реално-политическа партия. Това не са старите тесняци, които платиха много данък на догми и формули. Аз съм бивш тесняк и трябва да кажа, че платихме всички тоя данък на догми и на формули, които нямаха практическо значение за нашия живот.

Георги Димитров (к): Друга епоха беше тогава, друга икономика.

Васил Чобанов (с): Да, така е, то се знае, уважаеми другарю. Всички факти имат своето обяснение в икономиката. Нищо не се ражда случайно. Всички тогавашни грешки аз няма да ги таксувам като грешки на хората. Те бяха наложени от самото развитие на нещата.

Това разбиране налага да приемем, че сега, след войната, трябва да изживеем ние една промеждутъчна, междинна епоха, епоха на възстановяване и на засилване развитието на производителните сили, за да можем, както казах, по възможно най-безболезнен начин да преминем към социализма. Ще трябва да се направи всичко

възможно, шото подготовката за премиване към социализма да бъде една цялостна система.

Обаче аз искам веднага да забележа, че междинните исторически епохи, когато старото се руши със страшен трясък, когато още новото не се е проявило цяло, или са набелязани слабо неговите контури, такива междинни епохи, когато новото още не е готово да замести старото, са придружени с големи страдания. Тия епохи са интересни като един психологически прелом, но тук не му е мястото, нито сега му е времето да говорим на тази тема. Но искам да подчертая мисълта си, че ние сега сме в една междинна историческа епоха — в отечественофронтовската епоха. Тя не е наше изобретение. Тя е едно повсеместно явление. Вземете какво става в Румъния, в Унгария, в Чехия, в Полша. Вземете, ако щете, какво става в Франция, в цяла Европа, във всички страни. Нали все в тази епоха са всичките тия страни? Може да не са напълно същи фактите в другите страни, както у нас, може да няма навсякъде същите характеристики, както у нас, където имаме по-друга физиономия, и битова, и икономическа, и социална, па ако щете и психологическа, но общите контури, общите черти на тая епоха са еднакви във всички страни.

Друг един неоспорим факт от голямо историческо значение това е Отечественният фронт и промяната, която беше извършена от него на 9 септември. Как можем другояче да кажем, освен че той е една историческа необходимост? Той не е само едно изобретение на умни хора. Или ако е изобретение на умни хора, на предвидливи политици, те са черпили своето вдъхновение от самите събития, които ще надоят едно събитие, ако не са го наложили.

Отечественият фронт прочее дойде като една историческа необходимост. Той се наложи благодарение на това, че още от началото начело на Отечественния фронт стоеше — нека да го признаем — бойката Комунистическа партия. Наред с нея обаче тук бяха и нашите земеделци, дребни и средни. Тук беше и нашата интелигенция, честна, която беше свързала своята съдба със съдбата на страдащия народ и която изразяваше неговите копсжи, неговите идеали. Тук бяха и една група търговци, индустриалци и еснафи, които като добри патриоти свързваха своето лично благополучие с благополучието на цялата страна.

Нямам време да се спирам и да обяснявам повече тази историческа необходимост на Отечественния фронт. Той дойде на власт не като една коалиция, а като един боен съюз на комунисти, земеделци, социалисти, звенари и безпартийни интелигенти.

Каква историческа задача се постави на Отечественния фронт? Поставям тъй въпроса, защото във всеки отделен исторически момент от развитието на обществото се поставят на движущите сили, на силите, които движат развитието, известни задачи. Каква беше задачата, която се постави от историческото развитие на Отечественния фронт? Тази задача — с риск да повтора, ще я кажа — беше да се спаси страната от оная катастрофа, в която я беше хвърлил фашизмът. Вие си спомняте 9 септември, когато трябваше със смела акция да се вземе властта и да се отпрати държавният кораб към тихо пристанище. Ние обявихме война на Германия, ние изменихме коренно нашата политика. Нещо повече — ние обявихме и отечествената война. Ние декларирахме пред целия свят нашата външна политика — че скъсваме окончателно с фашизма и реакцията и се нареждаме на първо място до великия Съветски съюз, на второ място — до братска Титова Югославия и останалите славянски народи и на трето място — до Съединените американски щати, Великобритания и всички демократични държави.

Ние, отечественофронтовците, тогава трябваше да утвърждаваме на дело нашата идеология и нашето разбиране за стопанското развитие на страната, защото в края на краищата всичките въпроси, както преди малко казах, се свеждат към икономиката.

Поради това целта на Отечественния фронт беше: неговата икономическа програма да залочне да се оформява като една цялостна идеология.

Тогава ние издигнахме лозунга, че за спасението на нашата страна ще трябва да се развият производителните сили на страната, защото това налага историческият момент. Но ние сме и за частната собственост, защото още не са дошли обективните условия, за да можем да преминем към социализма.

Преди всичко ние държим за обществените, за колективните форми на собственост — кооперативната и държавната — които смятаме, че са исторически оправдани и които имат условия за своето развитие. Една уедрена собственост ще твори с много по-бързо темпо икономическото развитие на нашата страна, колкото ни към нашата крайна цел. Наред с това ние не искаме частната собственост да се премажне. Частната собственост ще си остане, но тя ще бъде въпрегната да служи на развитието на икономическите сили, ще бъде обуздана в своята хищническа природа, ще бъде обуздана нейната лакомия за много печалби. И понеже знаем, че всяка печалба е недоплатен труд, ние искаме, печалбата да бъде по-малка, т. е. да се върне трудът на работника в друга форма, за да може да бъде той годин пионер и творец по-нататък за бъдещото развитие на производителните сили.

Ние държим сега за частната собственост. Каквито и тълкувания да се дават от страна на нашите противници — че нямало у нас искреност, че в същност се посягало на частната собственост, че това било само една привидна, лицемерна наша декларация, че в същност целта е била ясна — аз ще трябва да кажа, че истината е тази: ние сме за частната собственост. В това отношение обвиняват най-много братската Комунистическа партия. Аз трябва да кажа, че теоретично нашата концепция е издържана, защото наистина другояче не може да бъде, но трябва да кажа и нещо друго: тук-таме станаха някои посещения от ония, които не разбираха същината и значението на Отечественния фронт. В първите дни след 9 септември някои хора помислиха, че България става съветска република. Аз се случих в едно село на 9 септември и знаете ли какъв курioз видях? Издигнаха червено знаме с надпис „13-та съветска република“.

Наивни селяни! Помислиха, че с влизането на руските войски в България се осъществява вече съветската държава у нас. Тук-там станаха такива работи. Някъде станаха поради неопитността на ония, които сега управляват. Нашите другари-комунисти, благодарение на това, че бяха дълги години конспиративна, бойка организация, не бяха подготвени за управлението и затова станаха тук-таме нежелателни работи. Ние имаме кураж да ги признаем. Някъде имаше петна по управлението. Но кажете ми, драги отечественофронтовци, няма петна и по слънцето? Но пречи ли това на слънцето да бъде онова животворящо светило, което пръска живот в цялата вселена? Гледа се общата картина на управлението, а не се гледат подробностите. Ние знаем, че в едно време на политически хаос, на бъркотия, в първите дни, в първите месеци, са възможни дефекти. Но най-сетне това е историята. Възбудените маси, когато творят своята история, са само изпълнители на една историческа повеля. Юго каза на едно място в свой роман от 1793 г.: „Събитията диктуват, хората подписват“. На 9 септември бе подписан Отечественният фронт, който изпълни една историческа мисия.

Както виждате, неусетно аз нахълтах в стопанската програма на отечественофронтовското правителство. И знаете ли защо? Защото, когато един човек с монте разбиране се залови да обяснява историческите събития, той ще трябва да търси за опора, за изходна точка икономиката. Заради това аз неусетно нахълтах в стопанската програма на правителството.

Г-да народни представители! Кооперативното строителство у нас ще бъде покровителствувано от отечественофронтовското правителство, и трябва да бъде покровителствувано, но при известни условия. Ние, които сме за една по-висша форма на стопанското развитие, ще трябва да искаме, нашето кооперативно дело да даде доказателства, че ще бъде не една стопанска рутинна, а един стопански прогрес, т. е. и то трябва да съдействува за увеличението на производителните сили, за благоденствието на нашия народ. В миналото имаше покровителствувани кооперации, които бяха псевдокооперации. Това няма да бъде вече. Ние ще направляваме, ще дирижираме кооперативното движение у нас, за да може то да служи не само на кооператорите, но на цялата наша държава, което значи да служи на културата и на прогреса.

Кооперацията създава една нова психология, при която отделният кооператор вижда своето собствено благосъстояние свързано с благосъстоянието на кооперацията и по-нататък с благосъстоянието на държавата, на народа. В кооперацията, като в една лаборатория, се кове и изковава една колективна психология. Тогава как няма да я поддържа Отечественният фронт? Естествено, Отечественният фронт ще я поддържа.

Но наред с кооперативната собственост ние имаме държавната собственост. И трябва да кажа, с риск да позтора това, което казва уважаемият наш председател, че у нас железниците отдавна вече са етатизирани. В първите години след нашето освобождение, благодарение на възрожденския дух в народа ни, ние възприехме етатизацията на големите стопански предприятия. Наред с железниците имаме и държавните мини „Перник“. Но тук няма да спрем. Има големи стопански обекти, които непременно трябва да бъдат етатизирани, не само защото частната стопанска инициатива не би могла да ги изпълни, но и за това, защото такава е — ще кажа пак — повелата на историята. Може ли да бъде кадърна частната инициатива да посеме големите стопански обекти, да ги направи източници за едно прогресивно развитие на страната, в полза на целокупния народ? Така кива големи обекти са мините — подземните богатства — и електрификацията. Електрификацията, доколкото сега я имаме, е в един форми обществени — държавна, общинска и кооперативна. Когато електрификацията се създаде в по-големи размахи чрез язовири, може би ще стане една комбинация от тези три обществени форми. Не е важно в края на краищата това, важно е електрическата енергия да бъде уловена от българския техник, за да може той да твори щастие и благоденствието на своята страна.

Днес се налага създаването на държавни монополи. Аз мисля, че в бъдеще държавните монополи на луксозните продукти ще заместят ковените данъци. Търговията със спирта не може ли да бъде един монопол, като една модификация на косвените данъци на спирта? Че какво искате по-хубаво от туй? Та спиртът продукт от първа необходимост ли е? Спиртът е отрова. Най-сетне държавата да има право да продава този спирт по цени каквито намери за добре, за да може да получи онова, което би получила като косвен облог на спирта. Ще имаме и монопол на вътрешната и външната търговия с тютюн.

Г-да народни представители и г-жи народни представительки! Отдавна имаме държавни режими за търговия със спирт и с тютюн. Аз не искам да ви посочвам за пример Съветска Русия, защото там цялата стопанска система е на държавна база, но там тия два артикула са скъпи и не могат да бъдат достъпни за масите. Защо е на масите отрова?

Такава е тенденцията за икономическото развитие на нашата страна.

Понеже става дума за развитието на производителните сили, най-главното нещо, което трябва да имаме, това е производителен труд, ударничество. Трябва да стимулираме нашите работници към все повече и повече трудова дисциплина, за да се получат добри резултати от ударничеството. Паметни ще останат някога тия лозунги, които подхвърлихме за ударничеството. Колкото и да се умалюбява този факт от нашите противници, трябва да признаем, че наистина ударничеството дава резултати. Работничеството, което твори блага, трябва да бъде дисциплинирано, трябва да бъде докарано до едно съзнание да вижда в ударничеството и в повишенето производителността на труда, на своя собствен труд, своето собствено благосъстояние и благосъстоянието на своята собствена родина.

Аз смятам, че в такава една платформа се обединиха усилията на всички добри български патриоти от всички стопански категории, разбира се, на първо място на ония, които най-много бяха заинтересувани от промяната на 9 септември.

Но поставя се въпросът: все пак комунисти и социалисти имат една крайна цел — социализма, а зенари и земеделци са за частната собственост; все пак има нещо, което ги различава. Да. И това се използва от нашите противници, които търсят различия между нас, търсят процеди дори. Ние самите ги търсим като че ли някой път, защото не сме се освободили още от сепаратичните идеологии на нашите партии. Ние нямаме чувството и идеологията на отечественофронтовци и заради туй става нещо у нас. Ние, социалистите и комунистите, вървим по един път, нашият път е известен. Между нас, социалисти и комунисти, може да има малки нюанси, но времевата ще ни оправят. Ние имаме една идеология, зенарите имат друга идеология, земеделците имат трета идеология — нека си я кажем направо, дробнобуржоазна, селска. Ако могат да я надхвърлят, ще бъде чудесно. Но ние, социалисти и комунисти, имаме много голяма вина, че зарязахме едно време селото и затова идеологията на селото е много мътна. Ние, отечественофронтовските партии, по различни пътища вървим, но се срещаме в една точка. Коя е тая точка? — Отечественният фронт, неговата програма. Аз не зная хубаво руски, но струва ми се, че русите се изразяват така: „В раз идти, вместе бит“ — „по различни пътища да вървим, но в една точка да бием“. Е, добре, ние вървим по различни пътища, но бием в една точка. Коя е тая опорна точка? — Отечественофронтовската програма. Имате ли противоречия? — Нямаме противоречия. Нашите малки противоречия по известни тенденции ние ще ги изгладим, ще се разберем, но не бива да даваме повод и материал на ония, които са петимни да ни видят разделени, които търсят противоречията между нас и смятат, че с Отечественния фронт е свършено.

Драги отечественофронтовци! С Отечественния фронт не само не е свършено, но Отечественният фронт ще има да играе дълги години още голяма не, а изключителна роля в нашето обществено развитие. В това мога да ви уверя.

Аз много повтарях думите „развитие на производителните сили“ и излезе моето изказване малко така професорско, малко така доктринерско. Развитие на производителните сили, уважаеми г-да народни представители и г-жи народни представители, това не значи нищо друго, освен да индустриализираме нашата страна — да си го кажем направо. Пълното развитие на производителните сили ще стане, откърва се пътят за едно повишение на производителните сили, за едно развитие на производителните сили, когато започне страната да се индустриализира. Достатъчно се обясни, че нашият път на обществено развитие не може да бъде друг, освен оня, по който са минали другите държави. Но аз тук искам да направя една бележка: да не смятат нашите земеделци и въобще никой да не смята, че алфата и омегата на съществуването на нашия народ и въобще на всички блага в света е земеделието. Това схващане отдавна вече е застаряло някъде в архивите на икономическите учения.

Един земеделец: Тази алкозия защо се прави?

Васил Чобанов (с): Може да има някъде тенденция да се мисли, че все така ще туриме на пръв план земеделието. Но земеделието и индустрията ще вървят паралелно, някъде дори можем да дадем превес на индустрията. Земеделството може да бъде у нас модернизирано, с по-голяма производителна сила, когато почне да служи на индустрията. И обратно: нашата индустрия ще черпи своите сурови произведения от земеделието. Виждате едно взаимодействие. И по тоя повод трябва да кажа: да не смятаме, че като сме гласували закона за аграрната реформа и като дадем по 25 декара земя на този или оня, разрешаваме социалната проблема. Социалната проблема за благоденствието на нашия селянин няма да се разреши чрез утаяване на неговия глад за земя. Гладен ли е той днес за земя, утре гладът ще се прояви пак, защото населението се увеличава. Да видим как ще утолим глада за земя, но да видим и как ще задоволим селянина, за да бъде вечно сит.

Ето ви нашата рецепта: свръхнаселението трябва да бъде планирано в индустрията. Това е неумолимият закон на общественото развитие, на икономическото развитие, през което развитие са минали всички страни. Но аз не искам да кажа, че трябва да се приложи още сега. То не става нито по волята, нито по желанието на някого. То става, когато се наложи.

Коста Крачанов (з): Г-н Чобанов! Вие говорите конкретно за селото. Вие говорите за земеделието.

Председателстващ Георги Трайков: (Звъни) Моля.

Коста Крачанов (з) Моля, моля, аз ще кажа две думи.

Г-н Чобанов! Аз искам да Ви напомня, че макар ние да сме изразители на селските интереси, ние в обществените борби винаги сме били прогресивни и сме били в предните редове срещу онези, които са ограбвали българския народ и са отнемали неговите свободи.

Васил Чобанов (с): Г-да народни представители! Има едно недоразумение. Ако аз говоря за тези, тъй да се каже, тенденции, за тези разбирания, които се забелязват не виждате ли, че аз вас не визирам? Има други, във от вашите редове, които използват това положение. Те тоже са земеделци. Аз не го употребих в смисъл политически, а го употребих в смисъл професионален. Разберете го това нещо. Нали вие стоите на отечественофронтовската почва — против вас не си отправям стрелите, то само по себе си се разбира. На тази база стоим всички.

Любомир Коларов (з): Говорете по бюджета.

Васил Чобанов (с): Г-да народни представители! Очевидно, че аз говоря по бюджета.

Любомир Коларов (з): Отнемате ни скъпото време. Научни лекции няма защо да държите тук.

Васил Чобанов (с): Не съм Ви настъпил с нищо, за да неговите дувате.

Г-да народни представители! Аз съм принуден, ще не ща, да спра развитието на моята мисъл, която щеше да ме доведе да разгледам и другата политика на Отечественния фронт — например да разгледам просветната политика, здравеопазватна политика, социалната политика. Принуден съм да ги мина в галоп, защото виждам, че има хора, които се поумориха. Векът е такъв, нервен и динамичен, та не можем да слушаме дълги речи.

Социалната политика на правителството е изразена в неговите две нови министерства. Ако има нещо характерно, което да отличава отечественофронтовската власт от 9 септември досега, то е туй, че тя има вече две нови министерства — Министерството на народното здраве и Министерството на социалната политика. Двете министерства са със сходни задачи, почти с една и съща цел. Върховен закон за тях е здравето, именно да се запази здравето на работния народ, да се запазят непокътнати силите на населението от града и селото, за да бъде то достоен творец на едно бъдещо стопанско развитие, достоен творец за бъдещото благополучие на нашата страна. Като изходен пункт е здравето, и като крайна цел е развитието на производителните сили. На тези две министерства са отпуснати големи кредити, такива, каквито никога не са отпускани. Може би са недостатъчни, но ние правим това, което можем. Нашата отечественофронтовска програма ние не можем да реализираме изведнъж. Ние набелязваме тенденцията, на къде тя ще върви. Тези две министерства характеризират нашата отечественофронтовска политика и я противопоставят на всичко онова, което беше по-рано.

Ние имаме дейност и в другите области.

Външната политика ще я прескоча, няма да говоря за нея, макар че е много интересна тема. Ще прескоча и Военното министерство. Но трябва да кажа, че тук като че ли има нещо, което шокира. Кредитите са големи. Някога ние всички бяхме против военните кредити, които изтощаваха жизнените сокове на нашата страна. Шестмилионният български народ какво може да направи в един конфликт, който би станал? Защо са тези, бих казал, разходи? Да не би ние да разрешаваме големите световни въпроси, които висят като Дамоклев меч и сега над нашата съвременност? Този въпрос не може никой да не си го зададе.

Обаче едновременно с туй аз казвам: в тази тъмна политическа нощ все пак като че ли виждам светещите очи на чакала, на реакционни чакали и хиени, които тракат зъби и може би чакат момента да се нахвърлят върху нашата бедна страна. Аз си спомням, когато се свърши миналата световна война и се разпуснаха войските, как ненадейно гърци и турци се заловиха за гупата. И никой активно не се намеси така, както трябваше да се намеси. Никой не си мръдна крака да ги разтърве. Ние сме днес в епохата на един градеж на мир, правят се усилия да се изгради този мир. Аз съм напълно сигурен, че ние действително ще имаме едно доста дълго време на мир. Вярно е, че тук и там проблясват светкавици — в Индонезия, Египет, Палестина, Гърция, дори на конференциите в Лондон. Все пак бурята няма да се разрази сега, защото народите са уморени, прекомерно уморени, и защото ние имаме едно нещо. Тази война, която е едно голямо бедствие, донесе и друго нещо, което е хубаво — просветяване съзнанието на масите. Масите не щат да се бият, не щат да воюват. И не е атомната бомба, поради която се плашат днес хората от войната. Има друго нещо по-силно от атомната бомба — това е издигането съзнанието на масите по всички меридиани на света. Тези маси не ще позволят сега, в този момент, да се пролива тяхната кръв и да се унищожи остатъкът от цивилизацията. И заради туй смятам, че поради някаква евентуална опасност военният бюджет не е особено намален. Той е даже донякъде поувеличен, защото трудовите войски са прехвърлени към Министерството на благоустройството.

Би било желателно да се направя някакво съкращаване и по бюджета на Министерството на вътрешните работи. Но трябва да имаме — нека да кажа — усета и чувството, да разбираме, че това едва ли е възможно. По-добре от всички това ще знае нашият министър на вътрешните работи. И може да го каже, когато дойде да се разглежда бюджетът на Министерството на вътрешните работи.

Трябва да се вземат ред мерки във всички области на нашето стопанство, за които имат грижата разни министерства — Министерството на благоустройството, Министерството на железниците, Министерството на търговията и пр. Но трябва да има унификация на всички мерки, те трябва да бъдат в едно хармонично съчетание, в един общ план. За да получите резултати, за да имате благоденствие, за да има един производителен труд, най-главното условие е да имате план.

Много се говори за едно планирано стопанство. И от това място (Сочи трибуната) тоже се говори, предлагаше се планиране на стопанството. Но у нас още нямаме планирано стопанство в пълния смисъл на думата. Планирано стопанство може да има само в една Русия, то е възможно само при нейната държавна структура. У нас ще имаме дирижирано стопанство с оглед постигане на известни цели, които си поставя Отечественният фронт.

Ще трябва в нашето земеделие да се предприеме една трансформация. Ще трябва да се разрешат много проблеми за земеделието от гледнище не само на неговото материално благополучие и благосъстояние, но и от гледнище на неговото културно издигане.

Трябва да премахнем рязката граница между варварството на се-
лото и културата на града. Не е ли срамно в двадесетия век да
съществува това варварство, което е съществувало някога в фео-
далните времена?

Аз приключвам тия мои съждения и пристъпвам сега направо да
разгледам самия бюджетопроект. (Възвращения) Няма да ви отнема
повече от 15—20 минути. Дори няма да ви отнема и толкоз.

Г-да народни представители! В бюджетопроекта има цифри,
които, както казах, трябва да тълкуваме. Нашият финансов мини-
стер г-н Чолаков, който от малко време е на този пост, смятам, че
е успял, ако не напълно, то отчасти да се справи със своята за-
дача. Нему не му липсват нито познания — той е известен наш сто-
пановед, професор — нито държавническа прозорливост. Личева му
малко кураж да назове нещата такива, каквито са. Той постъпва по
два начина. Той групира стопанските явления системно, сравнява ги
и идва до известни заключения, които ни казва. Той групира и сто-
пански факти, съпоставя ги, обаче заключението не дава, ами ни
кара ние да го кажем. Аз искам да изтъкна някои от тия цифри.

В Македония и Беломорието са хвърлени от държавата 93 ми-
лиарда лева кръгло. Българската народна банка има да взема по
контингента от Германия 25 милиарда лева. Отечествената война ни
стои 92 милиарда лева. Разноски по примирението — 35 милиарда
лева. Кръгло — 250 милиарда лева. Това е една огромна, астроно-
мическа цифра, която показва колко много кръв е изтекла от сто-
панската снага на България.

Но в същност цифрата е по-голяма, по-страшна и опустоши-
телна, като се има пред вид, че германците, които бяха неядминати
максимум да ограбват и плякосват, ограбиха България не с 25 ми-
лиарда лева, а с няколко пъти повече. Ние изнесохме за Германия
наши стоки, пресметани според обезценената германска марка
на съвсем ниски цени, а внасяхме германски стоки на високи
цени. За това това минаващите през България германски пълчища и
оставени от тях разнизи като скакалки опустошаваха нашето на-
родно стопанство. Тия милиарди, излезли от нашето народно сто-
панство, са били да вземат като празни черни дупки магази-
ните без стоки. Те са причина за дългите опашки пред магазините,
за раздаването на кофи. Те са причина да ходи гол и бос нашият
народ. С един дум — те са причина за сегашното бедствено поло-
жение.

Външни дългове — 11.900.000.000 лв. Други дългове —
107.200.000.000 лв. Итиншките дългове на глава се падат 17—18 хи-
ляди лева. Външните дългове, пресметнати преди 1936 г., са
11.900.000.000 лв. Колко дългове бърдат в днешни пари — можете ли да
отговорите? Сигурно — няколко пъти повече, защото ще
трябва да бъдат валово изчислени. Какъв случай се пада на глава най-
малко 30 хиляди лева.

Поскъпването, изразено в днешни числа, е 6 пъти по-голямо в
сравнение с 1939 г., като се вземат цените през 1939 г. за нормални.
Този е официалната скъпотия. Истината, с които се борави в индекс-
ните числа, са официалните данни от ценната борса. А в същност ин-
дексът на поскъпването е много по-голям, защото всички купуваме
от черната борса. Дали това е скъпотията, или — ако не изцяло,
то до известна степен — инфлацията, обезценяване на официалната
монета? Следните цифри дават отговор.

През 1939 г. банкнотното обращение е било 5.669.000.000 лв.
В този момент то е: 73.578.000.000 лв. В 1940 г. златното покритие
е било 26%, а сега е 4.2%. Министърът на финансите се бои да
произнесе думата инфлация, а фактически имаме инфлация. Не
искам да кажа, че тя е катастрофална, защото от мене тази мисъл.
Тя не е даже такава, каквато е в Русия, особено в Гърция и
Унгария.

Драги отечественофронтовци, г-да народни представители и г-жи
народни представители! Тия дни принудително бях болен,
прочетох една книга от Стефан Цвайг „Европейска зима“. Там има
3—4 страници, в което се говори за инфлацията в Германия и Ав-
стрия след онази война. Страшна картина!

Министър д-р Михаил Геновски: Нито има, нито ще
допуснем инфлация. Това е крайно схващане.

Васил Чобанов (с): Аз това не казвам. Шом уличаваме инфлация
на 9 септември, няма и да има.

Министър д-р Михаил Геновски: От де виждате, че има ин-
флация? От кои цифри?

Васил Чобанов (с): Скъпотията, скъпотията! Аз открито поста-
вам въпроса. Това само по себе си се налага.

Подпредседател: ГЕОРГИ ТРАЙКОВ

Опустошението през време на войната бледнеят пред опустоше-
нията от една катастрофална инфлация. Но аз съм сигурен, че това
няма да го допуснем, защото ако след 9 септември тази инфлация
не стана, тя сега никога няма да стане. Но все пак трябва да бъдем
бдителни. Знае се, че трябва да се вземат известни мерки. Трябва
да задържим сегашното състояние на лева и да не отпускате по-
нататък той да се обезценява — защото той отчасти е обезценен.
Да се разберем. Аз не говоря за катастрофална инфлация, а говоря
за намаление стойността на лева, което е факт.

Какви мерки трябва да вземем? То се знае, че трябва да се взе-
мат сериозни мерки. На първо време трябва да направим икономии.
Първата и най-сериозна мярка, която в такива случаи трябва да
предприемем, това са икономии, икономии на всяка цена. От де
ще правим икономии?

Г-да народни представители! Нашият държавен апарат е много
голям, нека си го признаем. Може би ще трябва да намалим, да
съкратим държавните служаци и общинските служаци. Няма стра-
на, в която над 50% от бюджета да отива за издръжка на персо-
нала. Но ще кажете: това няма да бъде популярно. Зная, че няма
да бъде популярно. И ще ми зададете въпрос: какво ще правим
тия хора? Ще се помъчим да ги пласираме другаде, в стопанството.
Но това, бих казал даже, прекомерно претоварване на персонала,
г-да, не е ли израз на злото, наречено бюрокрация? Аз виждам, че
из канцелариите много хора се шурат и шетат и като че ли взаимно
си пречат. Една от причините на тази бюрократичност виждам и в
излишката от хора. И тази бюрокрация се проявява, разбира се, по
един начин такъв, какъвто знаете — омъчвява се услужването на
народа, когато отива в разните служби. Но нека да имаме куража
да поставим този въпрос.

Друга мярка е наистина пак икономията — все икономия; ако
щете икономия със съкращение на службите; ако щете, съкращение
на министерствата. Министерството на информацията и изкуствата —
хубаво, чудесно, има да играе голяма роля. Но, ради Бога, едното
негово отделение беше при Външното министерство, а другото при
Министерството на просветата. Ами че какво да правим? В Франция
и в братска Югославия закриват тия министерства. Аз ви го под-
хвърлям като идея, без да искам да се спра на тази мисъл.

Ето ви и Министерството на социалната политика и Министер-
ството на народното здраве. Ако ще трябва да правим жертви, ще
ги правим. Бременето е такова, че трябва всички жертви да се на-
правят.

И на четвърто място ще кажа, че трябва да имаме една поли-
тика, която да бъде, така да кажа, в хармония с она цел, която
си е поставил Отечественният фронт — повдигане и развитие на про-
изводителните сили. Ще предприемем различни мероприятия, но
трябва да държим сметка кое може да увреди и кое не може да
увреди на народното стопанство. В този момент трябва да бъдем
извънредно внимателни.

Не искам да се спирам върху приходите. Там има интересни
данни, за да можем да направим интересни заключения.

Г-да народни представители! От името на нашата парламентарна
група аз заявявам, че ще гласувам бюджетопроекта на държавата
такъв, какъвто си е. И смятам, че ще изпълним своя голям истори-
чески дълг пред нашия народ, като му кажем каква е истината,
защото истината никога не вреди. Трябва да бъдем винаги наистина
пред нашия народ и по този начин ние ще стимулираме неговия эн-
тузиазъм и неговата воля, да се преодоляват всички мъчнотии, за
да можем да създадем една наистина благоденстваща, щастлива
и демократична България. (Ръкоплескания)

Председателстващ Георги Трайков: Моля г-да народните пред-
ставители да се съгласят да вдигнем заседанието за утре, 15 ч., при
следния дневен ред:

Първо четене на законопроектите:

1. За бюджета на държавата за 1946 бюджетна година — про-
дължение на разискванията.

2. За временно уреждане въпроса с покупките на тютюна ре-
колта 1945 г.

3. Второ четене на законопроект за допълнение на членове 4, 6 и
8 от наредбата-закон за етажната собственост.

4. Одобрение решенията на проштарната комисия.

Които г-да народни представители са съгласни с този дневен
ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.
Закривам заседанието.

(Закрито в 19 ч. 15 м.)

Секретари: { Д-Р ГЕОРГИ СЛАВЧЕВ
ГЕОРГИ ХРИСТОВ

Началник на Степенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВ